

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL

NAZİRLİYİ

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSTETİ

DİPLOM İŞİ 2018

**QİYMƏTLİ METALLARBAZARINDAKI
DƏYİŞİKLİKLƏRİN MANATIN MƏZƏNNƏSİNƏ
OLAN TƏSİRİ**

TƏLƏBƏ: İSA MİRZƏYEV

ELMİ RƏHBƏR: MƏTİN FİRUZİ

UNEC SABAH

Sənayenin təşkili və idarə olunması

TƏŞƏKKÜR.

Mən hal-hazırda diplom işimi bitirib universitet təhsilimdə öz boynuma düşən sonuncu borcumu həyata keçirməyin sevincini yaşayıram və bunun mənim üçün bir şərəf hissi olduğunu etiraf etmədən keçə bilmərəm. Bu işi həyata keçirdiyim dövr ərzində mənə görə öz dəstəyini əsirgəməyən mənə mənəvi və maddi dəstək olmuş hər bir insana, ailəmə, dostlarıma, qrup yoldaşlarıma minnətdar olduğumu və onlara öz təşəkkürümü göndərmək istəyirəm. Bundan əlavə olaraq universitetimizin bizim üçün təşkil etdiyi təhsil sistemine və təhsilin keyfiyyətinə görə universitetin rektoru professor Ədalət Muradova , SABAH mərkəzinin dekanı dosent Aida Quliyevaya və diplom işimin yazılıb başa çatmasında mənə olan köməyini əsirgəməyən mənə hər cür dəstək göstərən Mətin Firuziyə öz hədsiz təşəkkürlərimi bildirirəm.

MÜNDƏRİCAT.

1. GİRİŞ.....	4
1.1 Tədqiqatın arxa planı.....	4
1.2 Tədqiqatın məqsədi.....	5
1.3 Tədqiqat hipotezləri.....	6
1.4 Tədqiqatın sualları.....	8
1.5 Tədqiqatın əhəmiyyəti.....	9
1.6 Tədqiqatda məhdudiyətlər.....	11
2 Qızılın investisiya qaydaları.....	11
2.1 Qızıla necə investisiya edilir.....	11
2.2 Zərgərlikdə qızılın investisiyası.....	12
2.3 Banklarda qızılın investisiyası.....	12
2.4 Qızıl birjasında investisiya etmək.....	13
2.5 Foreks bazarında qızılın investisiyası.....	13
2.6 Qızılın qiymətlərinə təsir edən amillər.....	14
3 Virtual qızıl təsərrüfatı.....	16
3.1 Virtual iqtisadiyyat.....	16
3.2 Qızıl təsərrüfatı - şirkətlər, xərclər və məzənnə.....	17
3.3 Digital qızıl valyutası.....	21
4 ABŞ dolları ilə qızıl arasındakı asılılıq.....	23
4.1 Dollar qızıl qiymətlərinə necə təsir edir.....	23
4.2 Qızıla tələb və dollardakı vəziyyət.....	26
4.3 İnflyasiya və faiz nisbətləri.....	29
4.4 Qızıl standartı dövrü.....	33
Nəticə və təkliflər.....	43

GİRİŞ.

1.1 Tədqiqatın arxa planı.

Qiymətli metallar yer üzərində demək olar ki nadir rast gəlinən, təbii olaraq təbiətdə yaranan, yüksək iqtisadi dəyərə sahib olan metal kimyəvi elementlərdir. Kimyəvi cəhətdən desək, qiymətli metallar digər bir çox metallara nisbətən daha az reaktiv olunur. Onlar adətən deformasiyaya uğraya bilən və digərlərinə nisbətən yüksək parıltıya sahib olan metallardır.

Tarix boyu qiymətli metallar bir valyuta kimi bir çox dövlətlərdə əhəmiyyətli bir rola sahib olmuşdur. Amma iqtisadiyyatın hal-hazırkı dövründə həmçinin qiymətli metallar əsasən investisiya və sənaye malları və əmtəələri kimi hesab olunur. Qızıl, gümüş, platin və palladiumun hər biri İSO-4217(valyutanın şifrəsini aşkara çıxaran ümumdünyəvi İSO normatividir) valyuta koduna sahibdir. Ən çox tanınmış qiymətli metallar qızıl və gümüşdən hazırlanmış sikkə pullardır. Baxmayaraq ki, qızıl və gümüşün hər ikisi sənayedə lazım olur, amma onlar daha çox incəsənətdə, zərgərlikdə, zinət əşyaları və sikkələrin hazırlanmasındakı rolu daha çox məşhurdur. Digər qiymətli metallar isə platin qrup metallara daxildir: Rutenium, rodium, osmium, iridium, palladium və platin isə içlərində ən çox ticarətdə geniş yayılan metaldır.

Qiymətli metallara olan tələb sadəcə onun praktik istifadəsinə görə yox, həm də dəyərin saxlanılmasında və investisiyada olan roluna görə dəyişir. Tarixi cəhətdən desək, qiymətli metallara digər metallara nisbətdə daha yüksək qiymətlər əmr olunurdu.

Qızıl və gümüş bəzən isə digər qiymətli metallar günümüz iqtisadiyyatda baş verən infilyasiyaya və iqtisadi böhranlara qarşı bir müdafiə vasitəsi kimi görülə bilər. Gümüş

sikkələr munasib satış qiymətlərinə görə kolleksiya toplayıcıları tərəfindən çox alınmaqdadır.

1.2 Tədqiqatın məqsədi.

Sözsüz ki, qiymətli metallar bazarında baş verən dəyişikliklər (əsasən qızılın) beynəlxalq valyutaya öz təsirini göstərə bilər.

İnsanlar birjadakı müşahidə olunan azalmaları minimuma endirə bilmək, inflyasiyadan qorunmaq və dollara qarşı əks-tədbir görmək üçün qızıla investisiya edirlər. Ona görə də qızıl tez-tez təhlükəsiz bir liman yatırımı kimi hesab edilir.

Triniti kollecində edilən araşdırmalar göstərir ki, qızıl yaxşı diversifikasiya olunmuş bir portfeldə yer ala bilər. Bu isə əgər birjada hər hansı bir çöküş yaşansa investorların yatırımlarını riskdən qoruyacaqdır. Lakin bu müdafiə qısa-müddətlidir. Qızılın qiymətləri Amerika Birləşmiş Ştatlarının iqtisadi cəhətdən vəziyyətini açıq şəkildə ortaya qoyur. Bu günün qızıl qiymətləri yüksək olduğu təqdirdə, iqtisadi vəziyyətin yaxşı olmadığından xəbər verir. Qızıl qiymətlərinin aşağı olduğu bir dövrdə isə deməli iqtisadiyyat yaxşı vəziyyətdədir.

Bu tədqiqat işində əsas məqsəd qiymətli metalların dəyişkən vəziyyətinin Azərbaycanın milli valyutası olan manata hansı növ təsirləri olduğunu, əgər ciddi şəkildə təsirə məruz qalsa nə etmək lazım olduğunu və gələcəyə baş verə biləcək dəyişikliklərin manata olan təsirinin müəyyən qədər də olsa qarşısını ala bilmək üçün əsas lazım gələn addımları və strategiyanı müəyyən etmək üçündür. Bunun üçün, əvvəla biz qiymətli metallardan başqa manata təsir edə biləcək faktorları aşkara çıxarmaq və bu faktorlardan hansının dəyişkənliyinin qiymətli metalların qiymətindən asılı olduğunu müəyyən etmək lazım gəlir. Çünki bu metallar manata bir başa yox sözsüz ki, dolayı yollarıyla təsir edə bilər. Ümumiyyətlə bir çox dövlətlərin milli valyutalarına iqtisadiyyatına bu qiymətli metallar içərisindən daha çox qızılın təsir

etdiyi müşahidə edilmişdir, ona görə də bu tədqiqat işində daha çox qızılın göstərə biləcəyi təsirlərdən danışılacaqdır.

1.3 Tədqiqat hipotezləri.

Son dövrlərdə baş verən maliyyə böhranı nəticəsində qızılın qiymətlərində müşahidə olunan güclü artım, keçmişdə daha az araşdırılan əmtəə və xidmətlərə nisbətən daha çox diqqəti cəlb etmişdir. Bu alt bölümdə qızıl üzərində edilən araşdırmada iki spesifik nöqteyi nəzəri diqqət mərkəzində müzakirə edəcəyik. Birincisi, makroiqtisadi baxımdan açıqlamanın qızıl üzərində təsiri ilə əlaqədar daha ətraflı araşdırmalar aparacağıq. İkincisi, etibarlı bir sığınacaq və çəpər rolunu oynayan qızılın və onun digər aktiv sinifləri ilə əlaqəsini nəzərdən keçirib müzakirə edəcəyik. Kristi David (Christie David), Çaudri (Chaudhry) və Koç (Koch) 2000-ci ildə 23 makroekonomik göstəricilərin təsirlərini araşdırmaq üçün qızıl və gümüşün gələcək qiymətlərindən istifadə edib və hazırki dövründə qızılın gələcək qiymətlərini proqnozlaşdıran ilk insanlardır. Kai (Cai), Çeung (Cheung) və Vonq (Wong) 2001-ci ildə ABŞ-ın 23 makroiqtisadi göstəricilərini 5 dəqiqəlik qızıl vadəli əməliyyatların dəyişkənliyində araşdırıblar. Onlar elastik Furier forma ilə birləşmiş Fraksiyon İntegrasiya GARCH modelindən istifadə ediblər və belə bir nəticə əmələ gəlibki, dəyişkənlikdə məşğulluq hesabatları, ümum daxili məhsul, istehlak qiymətləri indeksi fərdi gəlirlər əhəmiyyətli və müsbət təsirə malikdir. Roç (Roache) və Rossi (Rossi) 2009-cu ildə qızılın və on bir digər əmtəənin ABŞ və Avropa ittifaqının on üç makroiqtisadi göstəricisində bir sıra reaksiyaları müqayisə ediblər. Onlar GARCH anlayışından istifadə edərək gündəlik qızılın gələcək pərəkəndə satış qiymətlərini, infilyasiya və qeyri-təsərrüfat işi ilə bağlı elanlara əhəmiyyətli dərəcədə reaksiya verdiyini və yaranan əmsalların əlaməti qızılın əks-dövr xüsusiyyətlərini göstərdiyini tapıb. Buradan görünür ki, son araşdırma yaxşı və pis xəbərlərin asimmetrik təsirlərini

nəzərə alaraq daha çox gözə çarpır. Nəhayət, deyə bilərik ki, qızılın pis xəbərlərə olan müsbət reaksiyası, faiz dərəcələri surprizlərinə reaksiya göstərərək qızılın investorların təhlükəsiz sığınacağı kimi rolunu dəstəkləyir.

Bundan əlavə, qızılın təhlükəsiz sığınacaq və çəpər roluna dair araşdırmalara baxaq. Draper, Faff və Hillier 2006-cı ildə qızıl, gümüş və platinin S&P500 index düşüşlərində geri çevirməklə araşdırır və belə bir nəticə alınır ki, hər üçü əhəmiyyətli dərəcədə mənfi əmsallara sahib olduğu görülə bilir və bir portfeldə istifadə edilərkən sistemə riskləri azalda bilir. Onlar yüksək və aşağı dəyişkənlik periodu ərzində asimmetrik təsirlərə baxmaq üçün öz reqressiyalarını genişləndəndə aşkara çıxdı ki, bu neqativ əlaqələr və onların qoruma qabiliyyəti yüksək dəyişkənlik dövründə daha da güclənir. Nəhayət, onlar qiymətli metallara daxil olan və olmayan maliyyə portfellerinin səmərəliliyini müqayisə edir və qızıldan ibarət olan portfelin daha yaxşı işlədiyini tapırlar.

Baur və McDermott 2009-cu ildə inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr üzərindən qızılın on üç hissə sənədi indeksi üçün təhlükəsiz sığınacaq və tədbir kimi roluna baxıblar. Nəticə budur ki, qızıl ABŞ, Kanada və Avropanın bir sıra böyük dövlətlərindəki birjalar üçün təhlükəsiz bir sığınacaq kimi fəaliyyət göstərirlər, lakin Braziliya, Hindistan, Rusiya və Çin kimi inkişaf etməkdə olan dövlətlər üçün deyil. Baur və Lusi (Lucey) qızılın ehtiyat və hissə sənədləri üçün ABŞ, Böyük Britaniya və Almaniyada təhlükəsiz hesab edilə bilməsi üçün fəaliyyət göstəriblər. Onlar qızılın hər üç ölkə üçün etibarlı bir mal olduğunun, sadəcə olaraq son dərəcəli mənfi şokdan 15 gün sonra məhdud bir interval üçün olduğunun qənaətindədirlər. Onlar həmçinin qızılın ABŞ, Böyük Britaniya və Alman istiqrazları üçün bir bariel rolunu oynadığını aşkara çıxarıblar. Ciner, Qurdqiev (Gurdqiev) və Lusi (Lucey) 2010-cu ildə qızılın, neftin, ABŞ hissə sənədlərinin, ABŞ səhmlərinin və dolların dəyişkənliyini nəzərdən keçirir və bunların bir-biri üçün necə təhlükəsiz bir liman olaraq fəaliyyət göstərib göstərmədiyini araşdırıblar. Onlar qızılın günlük intervalda araşdırıldığında neft üçün

etibarlı bir dayaq kimi fəaliyyət göstərdiyini qeyd etmişlər. Dikl (Dicle), Levendis, və Al Qotob 2011-ci ildə ABŞ xəzinələrini S&P500, NASTAQ kompozit indeksi, CAC40, DAX, NİKKEİ indeksi və FTSE 100 səhmlərinin indeksləri üçün səmərəli olduğunu qeyd edir. Onlar birja bazarlarının dəyişikliyinə artımın qızılın qiymətinin artmasına gətirib çıxaracağını göstərirlərki, buda qızılın dəyərin saxlanılmasında mühüm rol oynadığını bir daha sübut edir.

Tədqiqat aşağıdakı hipotezlər müvafiq olaraq test edir:

I. H0: Qızıl pul vəsaitlərin saxlanılmasında investorlar üçün etibarlı bir vasitədir.

H1: Qızıl pul vəsaitlərin saxlanılmasında investorlar üçün etibarlı bir vasitə deyil.

II. H0: Qiymətli metalların qiymət dəyişiklikləri milli valyutaya təsir edir.

H1: Qiymətli metalların qiymət dəyişiklikləri milli valyutaya təsir etmir.

1.4 Tədqiqatın sualları.

1. Qızıl nəyə görə bu qədər dəyərli və bahalı metaldır?

2. Qızıl pul vəsaiti kimi istifadə oluna bilərmi?

Birləşmiş Krallığın köhnə baş naziri Vinston Çörçill demişdir: “Qızıl pul vəsaiti kimi ən pis elementdir”

Nyu Yorkda yerləşən Morgan Stanley investisiya bankı 2017-ci ildə 50-dən çox qızıl mədəninə bağlanacağı barədə təxminlər irəli sürmüşdür. Mədənlərin bağlanması qızıl tədarükünü azaldacaq, gözlənilən tarixlərdə isə qızılın qiyməti təbii olaraq artacaqdır.

Uzun illərdir ABŞ-da qızıl standartlarına qayıtmaq fikri müzakirə olunurdu. Bəziləri bu fikrə qarşı çıxsada, başqaları qızıl standartına qayıtmağı düşünürdülər. Bu

ideyaya etiraz edənlər qızılın iqtisadi artımın qarşısını alacağına və pul kütləsini suni şəkildə məhdudlaşdıracağına inanırlar. Əlavə olaraq ABŞ yer üzündə ən çox qızıl ehtiyatlarına sahib olan ölkə olduğunu söyləmək məcburiyyətindəyəm.

1.5 Tədqiqatın əhəmiyyəti.

Qiymət və dəyişkənlik prosesinin arxasında dayanan aparıcı qüvvələr maliyyə iqtisadiyyatında aparılan tədqiqatların əsas mövzularından biridir. Hər gün maliyyə bazarlarına gəlib çatan çox sayda informasiya var və bu informasiyalar həm qiymət həm də dəyişkənlik üzərində çox böyük təsirə sahib olduğunu söyləyir. Sual budur ki, bu informasiyalar bu proseslərin hər ikisinə də necə təsir göstərə bilər. Bu tədqiqat bir çox məlumat mənbəyinə yəni makroiqtisadi xəbərlərə, qızılın gələcək qiymətlərinə və dəyişkənliyinə, qızıl ilə S&P500 və ABŞ Bond fyuçersləri arasındakı qarşılıqlı təsirlərinə əsaslanacaqdır.

İqtisadiyyatın qlobal vəziyyəti maliyyə bazarları və aktivlər üçün əsas göstəricilərdən biri hesab edilə bilər. Makroiqtisadi xəbərlər və dəyişənlər iqtisadiyyatın qlobal vəziyyəti haqqında sərmayəçilər üçün mövcud olan əsas məlumat mənbələrindən biri olduğu üçün, əlaqəli xəbərlərin aktivlərin qiymət və dəyişkənlik prosesində mühüm rol oynayacağı ehtimal olunur. Xəbərlərin aktivlərin qiymətinə təsiri haqqında düşündüyümüz zaman, ilk ağıla gələn əsas məsələ budur ki, müsbət xəbərlərin müsbət təsir etməsi və mənfi xəbərlərin isə əksinə olmasıdır. Bu, ümumiyyətlə ən çox aktiv sinifləri üçün doğru olsa da, bu əlaqənin əlbəttə ki sadə bir şey olmadığını göstərən bir aktiv var, bu qızıldır.

Eradan əvvəl 6-cı əsrdə sikkə pul şəklində valyuta vasitəsi kimi olan qızıl bu günə qədər iqtisadiyyatımızda mühüm rol oynayır. Bununla belə, qızıl standartı mövcud olan maliyyə sistemlərindəki qızılın əhəmiyyəti üçün təməl idi. 19-cu əsrdə Böyük Britaniyada rəsmi olaraq həyata keçirilmişdir ki, qızıl standart Pound Sterling'i müəyyən bir qızıl kütləinə təyin etdi, sonra bir çox ölkələr. Bir çox ölkələrin ardından

Böyük Britaniyada qızıl standartı Paund Sterlinqi müəyyən bir qızıl kütləsinə təyin edilməsi rəsmi olaraq həyata keçirildi. Nəticədə Bretton Woods sisteminə çevrildikdən sonra, valyuta qızılın son konvertasiyası 1971-ci ildə sona çatdı. Lakin qızıl, mərkəzi sistemdəki qızıl rezervlərinin tutulması yolu ilə iqtisadi sistemdə öz əsas rolunu qorumağı bacardı. Qızılın dörd əsas istifadəsi ayırd edilə bilər. Birincisi, rəsmi təşkilatlar qızılı rezerv kimi saxlayırlar ki, bu da yer altındakı qızılın payının 17% -ni təşkil edir. İkincisi fərdi investorlar qalan 19 %-ini saxlayır. Üçüncüsü, 12% istehlakçı elektronika və mühəndislik kimi sənaye məqsədləri üçün istifadə olunur. Və nəhayət, qızılın əsas istifadəsi zinət əşyaları üçündür ki, bu da dünya miqyasında yerüstü qızıl ehtiyatlarının 50% -ni təşkil edir. Qızılın dəyərləri pul vəsaitləri və təhlükəsiz sığınacaq kimi rolu ilə idarə olunan qızıl tarix boyunca investisiya kimi istifadə edilmişdir. Rəsmi təsisatlar tərəfindən saxlanılan qızıl ehtiyatları qızılın dəyərinin saxlanılması üçün əsas nümunəsidir ki, və buda onun daxili dəyərindən qaynaqlanır. Fərdi investorlar qızılı dəyərin saxlanılması kimi rolunu qiymətləndirsəldə, qızılın ən vacib əlverişsiz tərəfi onun dəyərindəki dəyişiklikdən başqa digər gəlir tərəfi olmamasıdır. Qızılın pul aktivi kimi rolu onun inflyasiya riski kimi istifadə olunmasından qaynaqlanır, çünki qızılın alıcılıq qabiliyyəti daxili dəyəri ilə sabit qalır. Bu iki rolun yanında, qızıl da təhlükəsiz bir sığınacaq kimi hesab olunur və tez-tez iqtisadi böhran və maliyyə çətinliyi dövründə bir hedcinq kimi istifadə olunur.

Səhm və qiymətli kağızlar bazarlarının ciddi itkilərə düşər olduğu maliyyə çətinliyi dövründə, qızılın qiymətləri 23 Avqust 2011-ci il tarixində bütün dövrün ən yüksək həddinə çataraq bir milyon doqquz yüz on üç min beş yüz dollarlıq bir rekord qırdı. Əvvəlki araşdırmalar, makroiqtisadi anonsların aktivlərin qaytarılması və ümumdünya dəyişkənliyinə və xüsusilə qızıllara təsiri üzərində geniş şəkildə aparıldığına baxmayaraq, bu tezis tədqiqat sahəsinə müxtəlif yollarla kömək edə biləcəyinə inanıram. Ümumiyyətlə bu cür verilənlər bazasına tətbiq edilməyən

modelləri nəzərdən keçirəcəyik. Makroiqtisadi açıqlamalardan qızıl, səhm və istiqrazlar kimi müxtəlif aktiv sinifləri arasında qarşılıqlı münasibətə dair hələ az araşdırma aparılmışdır.

1.6 Tədqiqatda məhdudiyyətlər.

Bu araşdırma diqqətlə hazırlanmışına baxmayaraq, mövcud olan bir çox məhdudiyyətlər və çatışmazlıqlar barədə məlumat vermək istəyirəm. Hər şeydən əvvəl tədqiqat 3 ay ərzində aparılmışdır. 3 ay tədqiqatçının bütün tələblərinin ödənilməsi üçün kifayət deyil. Daha uzun müddətdə edildiyi təqdirdə daha yaxşı olardı. Əvvəla bildirmək istəyirəm ki, bu tədqiqat işini ətraflı bir şəkildə tədqiq etmək üçün xüsusi bir ədəbiyyatın olmaması işin bitməsi üçün məhdudiyyət yaradır. Sadəcə olaraq internet üzərindən dünya bazarında baş verən makroiqtisadi proseslərə: Qiymətli metallar bazarındakı dəyişikliklərə, birjada olan bir çox qiymətlərin, istiqrazların, səhmlərin, ölkə valyutalarının əsasəndə ABŞ dollarının qızılın qiymətləri arasında olan qarşılıqlı təsirlərinə və ən sonda bu sadalanan proseslərin Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan manata olan təsirlərinə toxunulacaqdır.

2 Qızılın investisiya qaydaları

2.1 Qızıla necə investisiya edilir -Etibarlı bir investisiya vasitəsi olan qızıl bir çox fərqli bazarlarda fəaliyyət göstərməkdədir. Bu yazıda qızılın necə investisiya edilməsi haqqında ətraflı məlumat tapa bilərsiniz. Risklərin artdığı bir vaxtlarda çox tələb olunması ilə bilinən qızıl, hazırda bir çox maliyyə bazarlarında fərqli şəkildə işləm görür. Birjaya, zərgərə və banka qədər bir çox bazarlarda edilən investisiyalar, investorların qərarlarında görə dəyişməkdədir. Zərgərlərin seçim olunmasına başlaması, bankların əlverişli imkanlar təklif etməsi və fyuçerslərdə risklərin idarə edilərək daha yüksək qazanc əldə edilməsi kimi trendlər olmuşdur. Qızılın investisiya

edilməsi ölkəmizdə yastıq altı kmi edildiyini görmək olar. Yığılmış pul ilə zərgərdən alınan qızıllar evdə hər hansı bir yerdə saxlanılır. Amma bu qızıllardan gəlir əldə edildiyi barədə bir söz demək olmaz. Bunun bir çox səbəbləri vardır. İlk olaraq məsələ təhlükəsizlik problemidir və qızılı evdə saxlamaq elədə təhlükəsiz bir yol deyildir. Digər bir vacib məsələ isə zərgərlərin qızılı original dəyərində satmamaqlarıdır. Keçmişdə yaşanan qızıl fırtınasından sonra zərgərlərin etmiş olduğu hiyləgər satış yolu aşkara çıxmışdır.

2.2 Zərgərlikdə qızılın investisiyası – Qızılın ən çox bilinən investisiya formasıdır və günümüzdə hələ qızılı bu formada investisiya edən insanlar vardır. Amma yenədə zərgərlikdə qızılı investisiya etməyin elədə gəlirli bir şey olduğunu deyə bilmərik. Zərgərlər qızılı original dəyərində satmadığı səbəbindən alış-satış arasındakı fərq yüksəlmişdir. Qızılın alış-satış arasındakı fərqi yüksəlməsinə görə, investisiya üçün aşağı qiymətdən alıb qiymət yüksəldiyi zaman satıb qazanc əldə etməyi planlaşdıran investorlar qazanc əldə etmiş olurlar. Eyni zamanda zərgərdən alınan qızıl pula çevirilən zaman qiymət kəsirlərinin olması da bir başqa problemdir. Nəticədə pulunu qızıl alaraq dəyərləndirən insanlar gəlir əldə etmək istər və belə vəziyyətlər qarşısında da gəlir əldə etmək çoxda mümkün deyildir.

2.3 Banklarda qızılın investisiyası – Banklarda açılan qızıl hesabları insanların daha etibarlı bir şəkildə investisiya etməsini təmin edir. Qızılı fiziki olaraq əldə etməsəniz belə, uzun müddətli dövrdə qızılın oğurlanma riski olmaması ilə bərabər öz əməliyyatlarınızı rahat şəkildə apara bilərsiniz. Son bir neçə ildə məşhur olan banklarda qızıl hesabı açma vəziyyətində də zərgərlikdə olan problemlərə oxşar problemlərə rast gəlinmişdir. Eyni zamanda bankların tətbiq etdiyi hesab əməliyyatı qiymətləridə yer almaqdadır. Bəs ən yaxşı şəkildə qızıl investisiyası necə olmalıdır? Günümüzdə internetdə gerçəkləşdirilən əməliyyatları ilə birja və forex bazarı investorlara həm etibarlı həm də qazanclı investisiya etmək imkanı təklif etməkdədir. Qızıl əməliyyatları, birjalardan yüksək əməliyyat həcmi ilə ayrı-ayrılıqda öz birjasını

qurmuşdur. Qızıl birjası üzərində edilən əməliyyatlar zərgərlərə və banklara görə qəti olaraq daha qazanlı və etibarlı əməliyyatları ifadə etməkdədir.

2.4 Qızıl birjasında investisiya etmək – Qızıl birjası birjanın təşkilati bir bazar olması səbəbindən özünə məxsusluğu ilə seçilir. Bu xüsusiyyətlər xaricində isə birjalar ilə eyni xüsusiyyətləri daşıyır. Eyni zamanda qızıl birjası əmtəə birjasının infrastrukturunu olaraq çalışdığı da deyilir. Yəni qızıl birjasına daxil olmaq üçün yenə də bir investisiya hesabı açılmalıdır və digər əməliyyatlar yerinə yetirilməlidir. Qızıl birjalarda qızılın beynəlxalq bazarlarda qəbul edilə bilməsi mənasında böyük bir önəmə malikdir. Gətirdiyi standartlara görə idxalat və ixracatda yaşanan problemlərə çarə olmuşdur və qızılın tənzimlənməsində yaşanan sıxıntıları həll etmişdir. Hiyləgərliyin edilmədiyi yerlər olaraq qızıl birjasında gerçəkləşdirilən əməliyyatlar etibarlı investisiya əməliyyatlarıdır. İnvestorlar qızıl birjasında həm fiziki həmdə fiziki olmayan alış-satış əməliyyatları həyata keçirə bilər. Həmçinin fərdi və təşkilati investorları da tərkibində saxlayır. Qızıl alıcı və satıcıların fiziki və ya fiziki olmayan şəkillərdə görüşdükləri yer olaraq qızıl birjası, qızılın global mənada bütün dünya ilə eyni dəyərlər üzərindən fəaliyyət göstərməsini təmin edir.

2.5 Foreks bazarında qızılın investisiyası – Günümüzün ən qazanlı bazarı olaraq foreks bazarında edilən qızıl əməliyyatı, ən gəlirlisi olaraq bilinir. Buna haqq qazandırmaq üçün bir neçə səbəb vardır. Məsələn, foreks bazarında qızıl qiymətləri aşağı enərkən də investisiya edərək gəlir əldə edə bilərsiniz. İki tərəfli əməliyyat edilə bilməsi xüsusiyyəti sayəsində foreks bazarında qızıl qiymətləri yuxarı qalxarkən alış, aşağı enərkəndə satış istiqamətində əmr verilir. Beləliklə, sadə bir əmr tipi ilə aşağı enən qiymətlərdən gəlir əldə etməyi təmin edir. Manivela sistemi isə foreks bazarını qazanlı edən bir digər xüsusiyyətlərdən biridir. Pulunuzun 100 qatında qədər fəaliyyət göstərməyi mümkün edər və qazanacağınız gəlir ehtimalını da eyni qədər

ilə artırma bilərsiniz. Manivela əməliyyatları yaxşı bir təcrübə qazandırdıqdan sonra edə bilərsiniz. Olduqca yüksək bir gəliri qısa müddət ərzində qazana bilərsiniz. Bu səbəbdən təmənnəsiz təlimlərin mövcudluğundan fayda görməyiniz məsləhətlidir. Siz bütün dünya ilə eyni şərtlərdə foreksdə qızılın fiziki olmayan formalarına sərmayə qoya bilərsiniz və qızıl qiymətlərində baş verən dəyişikliklər zamanı dərhal sifariş verə və qarşılıqlı faydalı imkanları qiymətləndirə bilərsiniz.

2.6 Qızıl qiymətlərinə təsir edən amillər – Qızıl bazarlarda ABŞ dolları üzərindən əməliyyatları həyata keçirir. Bu səbəbdən ABŞ dollarıdakı dəyişikliklər birbaşa qızıl qiymətlərinə təsir edir. Eyni zamanda, ABŞ dolları ilə qızıl qiymətləri arasındakı nisbətdə mütənasib bir əlaqə var. Buna görə də, investorlar qızıldan çox dollarla bağlı dəyişikliklərə üstünlük verməlidir. Ölkələrin mərkəzi banklarının əlində hər zaman qızıl ehtiyatları vardır. Qızılın təhlükəsiz bir investisiya vasitəsi olaraq qəbul edilməsinin səbəbi də elə budur. Dünya ölkələrində yaranan iqtisadi və siyasi qarışıqlıqlar valyuta qiymətlərində nizamsız dəyişikliklərə səbəb olur. Faiz dərəcələri inflyasiya kimi makroiqtisadi göstəricilərin də bu baxımdan mənfi olması, investorların xarici valyutaya investisiya etmək əvəzinə qızıl investisiyalarına yönəldir. Qızıl qiymətlərində bu dövrlərdə qızılın yüksək tələbi səbəbiylə yüksəlir. Başqa sözlə desək, qızılın qiymətləri ölkələrdə iqtisadi və siyasi dəyişikliklər, eləcə də makroiqtisadi məlumatlardan təsirlənməkdədir. Birja bazarında müvəffəqiyyətli bir şəkildə qızıla sərmayə edə bilmək üçün, ilk olaraq yeni investorların səhm bazarlığı nədir və necə oynamaq lazımdır? kimi vacib suallara dəqiq cavab tapması lazım gəlir. Eyni zamanda qızıl haqqında ətraflı məlumat almaq və qızıl qiymətlərinə təsir edəcək amillərin nə olduğunu bilərək şərh edə bilmə bacarığına malik olmalıdır. Daha sonra internetdən həyata keçiriləcək investisiya əməliyyatları sayəsində asanlıqla qızıla investisiya etmək mümkün olacaqdır. İndiyə qədər qızıl investorların təsəvvürlərinə gətirə bilmədiyinə baxmayaraq, qiymətli metalın dünya iqtisadiyyatına təsiri xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün əhəmiyyətlidir. Qısaca, dünyanın

qızıl istehsal edən və istehlak edən ölkələrinə qızılın bir-başa iqtisadi töhfəsini təhlil etmək üçün PwC konsaltinq şirkətinin istifadəsinə verilmiş Dünya Qızıl Şurasının son hesabatının nəticəsidir. Hesabat, qızılın iqtisadi inkişafda oynadığı rolu anlamaq üçün qızıl mədən, emal, istehsal və istehlak daxil olmaqla qızılın bütün dəyər zəncirini nəzərə alacaq ilk hesab olunur. PwC 2012-ci ildə qızıl sektorunun İrlandiyanın, Çexiya və ya Pekin ÜDM-yə bərabər olan bir məbləğdə 210 milyard dollardan çoxunu təşkil etdiyini təsbit etdi. Dünyanın 15 ən böyük qızıl istehsalçısı ölkə 78,4 milyard ABŞ dolları həcmində və keçən il təxminən 529,000 adam məşğulluq etdi. 4,477 ton olan ümumi qızıl tədarükündən üçdə ikisi mədəndən, üçüncüsü, bəlkə də təəccüblü olaraq, təkrar qızıldan gəlir. PwC, qızıl emalının ümumi dəyərini 23,4 milyard dollar ilə 27,6 milyard dollar arasında qiymətləndirdi. İstehlak tələblərinə görə, zərgərlik təxminən yarıya, 43% -ni təşkil edir. Bütövlükdə zərgərlik istehsalı və istehlakı 13 qızıl istehlakı ölkəsi üzrə 69,8 mlrd. Dollar təşkil edir. Bu, Banqladeşin ÜDM-ə bərabərdir. Barlar, sikkələr və qızıl bazarı olan ETF'ler tələbin yüzdə 35'ini təmsil edir, mərkəzi bank 12 faiz alacaq, istehsal prosesində istifadə olunan qızıl yüzdə 10 nisbətindədir. Hesabatın ən maraqlı nəticələrindən biri qızılın inkişaf etməkdə olan ölkələrə təsirinə aiddir. Qızıl mədən 8 milyard dolları qızıl istehsal edən Avstraliya, Rusiya, Peru və ABŞ-da meydana gətirsə də, Papua Yeni Qvineyada yüzdə 15, Gana'da yüzdə 8, Tanzaniyada isə yüzdə 6'dır. İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə qızıl hasilatı da ixracatın və xarici valyutanın əhəmiyyətli mənbəyidir. Hesabata görə, Tanzaniyada qızıl ixracının bütün mal ixracının üçdə birini təmsil etdikləri, Gana və Papua Yeni Qvineyada isə qızıl yüzdə 21 olaraq göstərildi. Qızıl investisiyalar üçün inkişaf etmiş ölkələr ən əhəmiyyətli yerlərdəydi. 2012-ci ildə Kanada 2,6 milyard dollar, ABŞ 2,5 milyard dollar, Avstraliya isə 2,3 milyard dollar aldı. Qlobal iqtisadiyyata qızılın birbaşa təsiri olsa da, bütün qlobal dağ-mədən mədəniyyəti fəaliyyətlərinə daxil olduqda, onun ümumi iqtisadi töhfəsi əhəmiyyətli dərəcədə böyük olardı. Məsələn, hesabatda artisin qızıl istehsalında və ya qızıl mədəninə aid olan dolayı iş yerlərində məşğulluq sayılmır.

3 Virtual qızıl təsərrüfatı.

3.1 Virtual iqtisadiyyat.

Virtual dünyayı müəyyən etdikdə oyunçuların hərəkətləri dünya və digər oyunçulara təsir göstərdiyini ifadə etdik. Beləliklə, onların arasında iqtisadi əlaqələrin formalaşması və virtual iqtisadiyyatın yaranması üçün şərait vardır. Samuelson və Nordhaus'u oxusaq görürük ki, biz iqtisadiyyatın istehsal, istehlak və çatışmazlıq içərisində olduğunu görürük. Beləliklə, yuxarıda göstərilən üç hadisənin baş verdiyi təqdirdə, virtual iqtisadiyyatın virtual dünyaya daxil olduğunu söyləmək üçün imkan yarana bilər. Virtual iqtisadiyyat kontekstində istehsal virtual əşyalar yaratmaq deməkdir. Oyunçular virtual maddələr yaratmaq və ya NPC5 canavarlar öldürmək və onların maddələri qənimət üçün virtual qabiliyyətini istifadə, daha sonra bu maddələrin NPC təchizatçılara və ya oyun içərisində müxtəlif satılmalarına səbəb olur və digər oyunçulara birbaşa yəsir edir. Oyunçular məhsul alıb sonra istifadə edirlər. İstifadənin yolu maddənin xüsusiyyətlərindən asılıdır. Maddələrin müddəti həm mallar daxildir sürətlə istehlak edilərək davamlı maddələr də istifadə edilir. Davamlı maddələrlə danışırsaq, adətən, onlarla əlaqəli və oyun iqtisadiyyatını yaradan çoxlu miqdarda xidmətlər var. Oyun elementlərində beş əsas xüsusiyyət var. Bunlardan birincisi rəqabətdir - obyektlər bir vaxtlar bir nəfər və ya kiçik bir qrup tərəfindən idarə olunur. İkinci xüsusiyyət isə bir-birinə bağlılıqdır. Bu, bir maddənin saxlanması digər əşyaların mülkiyyət və istifadəsindən təsir göstərə bilər. Üçüncüsü, qalıcıdır - obyekt istifadə olunmadığı halda belə, sahibinin mülkiyyətində qalır. Dördüncüsü, ikincil bazarlar mövcuddur, beləliklə virtual əşyalar hazırlana bilər. Sonuncu əlavə dəyərdir. Başqa sözlə desək, virtual obyektin sahibi onu yüksək qiymətləndirə bilər.

Əvvəlki beş xüsusiyyətə baxdığımız təqdirdə, ikili bazarların mövcudluğu, ikitərəfli bazarların varlığı və maddənin artırılması ehtimalı artıq göstərilmişdir istehsal və istehlak. Davamlılıq, oyunun qaydalarına əsasən verilmiş hallar istisna olmaqla, heç bir qeyri-müəyyənliyin olmaması deməkdir. Nəhayət, birinci xüsusiyyət - rəqabət - bizim tərifimizdən üçüncü hadisələrlə və iqtisadçılar bu virtual iqtisadiyyatları - məhdudiyyətin məhdud miqdarda müəyyən edilməsi, istehsal və ya çıxma faktoru ilə müqayisədə əsas səbəbi ilə çox yaxından əlaqələndirir. 6 İqtisadiyyat insanların daha çox istehlak etmək istədiklərini və tamamilə razı qalmayacağını düşünür. Amma istehlakçılar resursların məhdudlaşdırılmaması ilə məhdudlaşırlar, beləliklə insanlar öz istehlaklarını optimallaşdırmalıdırlar. Eyni zamanda virtual aləmlərdə də görünə bilər. Orada ümumi və ucuz olan maddələr var. Daha yaxşı maddələr tapmaq çətindir və buna görə də daha bahalı olacaq. karli, Ultima Onlayn-dan nümunə verir ki, atın nadir rəngi qiymətini artırır. Oyunçunun bu maddələrin istifadəsi arzusu onun büdcə məhdudluğu ilə vuruşur. Real dünyada olduğu kimi, bu məhdudiyyət oyunçunun qabiliyyətindən və pul qazanmaq üçün vaxtından asılıdır. Biz özbaşına MMORPG oynayırıqsa, oyundaxili oyuncunun keyfiyyəti oyunçuya oyunçudan fərqləndiyini görürük. Bu, çatışmazlıq əlaməti. Beləliklə, başlanğıcda qeyd olunan üç hadisənin hamısı virtual iqtisadiyyatda - istehsal, istehlak və çatışmazlıqlarda baş verir.

3.2 Qızıl təsərrüfatı - şirkətlər, xərclər və məzənnə

Fəsil 1-də biz qızıl təsərrüfatı terminini açıqlayıb qızıl təsərrüfatı sənayesinin tarixini təsvir etdik. 2-ci fəsildə biz qızıl təsərrüfatı şirkətinin bir hissəsi olmaq üçün işçinin qərarını göstərdik. Bu fəsildə biz qızıl təsərrüfatı şirkətinin strukturunu qısaca təsvir edirik və bundan sonra biz onun gəlirləri və xərclərinə diqqət yetirəcəyik. Teorik modelin köməyi ilə göstərir ki, hansı dəyişənlər məzənnəyə təsir göstərir. Nəhayət, dəyişkən məzənnənin qızıl təsərrüfatı şirkətinin gəlir hesabatını necə təsir etdiyini göstərəcəyik.

Niyə şirkətlərin yaradılışı səbəbi əməliyyat xərcləri olur. Qızıl təsərrüfatında əməliyyat xərcləri nisbətən azdır. Bu fakt əsasən İnternetdən istifadə edilir. İnformasiya əldə etmək üçün xərclərin az olması və müqavilələrin əməliyyat xərclərini aradan qaldıran prosesin təbiətinə səbəb olur. Qızıl təsərrüfatında fəaliyyət göstərən şirkətlərin mövcudluğunun səbəbi daha çox miqyaslıdır. Virtual malların səmərəli alınması üçün bir çox işçilərə ehtiyac var, üstəlik bəzi tədbirlər daha çox oyunçu tələb edir. Əsas qızıl becərməsi bütün gözləntilərə qarşı hər hansı bir keyfiyyət və bacarıq tələb etməyən sadə mexaniki bir fəaliyyətdir. Digər tərəfdən, qabaqcıl texnika insan kapitalına bir sıra tələblər qoyur. İşçilər nəticələrə əsasən ödənilir. Əlavə olaraq, şirkətin fəaliyyətini davam etdirən koordinatorlara ehtiyac var. Buna görə, qızıl kənd təsərrüfatı şirkətlərində xüsusi bir iyerarxiya var. İşçilərdən başqa, qızıl təsərrüfatının prosedurlarını optimallaşdırmağa çalışan şirkət və insanları idarə edən idarəçilər var.

Bir şirkətin strukturunun yuxarıdakı mətnində təsvir edilmişdir. Aşağıdakı mətn digər şirkətlər qrupunun daha geniş zəncirində yer tutur. Swaminatan, Smit və Sadet tədarük zəncirini "müxtər məhsulların bir və ya daha çox ailə ilə əlaqəli satışı, istehsal və paylama fəaliyyəti üçün toplanan məsuliyyətli və ya yarı avtomatik iş birliyi şəbəkəsi" kimi təsvir edir. Qızıl əkinçilik sənayesində Heeks'a görə aşağıdakı formalar var:

- İT təchizatçıları biznesin texniki cəhətlərini təmin edir.
- Qızıl təsərrüfatı şirkətləri virtual aktivlər istehsal edir. İşçilərindən əməyini satın alıb və brokerləri brokerlərin və ya birbaşa müştərilərə məhsul satırlar.
- Pərakəndəçilər, müştərilərə yekun xeyir gətirən vasitəçilərdir. Virtual aktivlərin pərakəndə satıcıları ya oyunçuya və ya virtual simvollara, ya da oyunda düzgünlük istəyə bilərlər. Qızıl əkinçilik agentləri virtual aktivləri vasitəçiliyində və birbaşa məşğul olmayan mübadiləçilərdən fərqli olaraq, birbaşa biznesdə iştirak edirlər.
- Marketing elementi müxtəlif formalar alır. Bu RMT iştirakçıları tərəfindən idarə olunan operatorlar və ya fan serverləri tərəfindən icra edilən oyun spamerləri ola bilər.

- Axırıncı istehlakçılar RMT provayderlərinin xidmətlərindən istifadə edən MMORPG oyunçularıdır. Bu işin üstünlüyü, malların virtual xüsusiyyətləri sayəsində malların daşınması və saxlanması üçün heç bir xərc ödənilməməlidir. Beləliklə, təchizat zənciri digər sənayelərdən daha sadədir. RMT-də birbaşa iştirak edən bu maraq qrupları ilə yanaşı, biznes üçün daha çox və ya daha az açıq əlaqələr var. Əvvəlcə RMT-də iştirak edən oyunçular var. Sonra RMT-yə olan münasibəti istəksizliyin olmaması və son MMORPG-lərin ən az operatorlarının olması görülür. Əvvəlki səhifələrdə qızıl təsərrüfatı şirkətinin quruluşu haqqında ümumi məlumatlar verilmişdir. İndi biz gəlirləri və xərcləri baxımından araşdırırıq. Qızıl əkinçilik şirkəti mikriqtisadi mənada bir firma: giriş çıxışları ilə çıxış yaradır. Analizin məqsədi üçün biz yalnız iki çıxış - əmək və kapitaldan istifadə edəcəyik. Qızıl əkinçilik vəziyyətində aşağıdakı aspektlər kapitala daxil ola bilər. Əvvəlcə qızıl emalı üçün əsas istehsal faktoru olan kompüterlərdir. Oyunun minimum tələbləri razı olmalıdır və ya PC istifadə edilə bilməz. Digər maddələr kompüter oyunlarıdır - qiymət şirkətin ixtisaslaşdığı cari oyundan asılıdır. Paytaxtda iştirak edən ən ümumi PC oyunu Warcraft3-dir. Ən son olaraq, insan kapitalı və ya bacarıqlarını qeyd etmək lazımdır və işçilərin təcrübələri həmçinin. Bu vəziyyətdə birinin təbiətini anlamaq qabiliyyətidir oyun. İkinci istehsal faktoru isə əməkdir. Biz qızılın təsərrüfatı məqsədilə əsasən virtual aktivlərin qazanılmasını nəzərdən keçirə bilərik - bu adi işçilərin kütləsi tərəfindən təmin edilir. Bu firmanın əməyinin əksəriyyətini təşkil edir. Daha sonra menecerlərin maaşları var və bəzi şirkətlərdə şirkətin kompüterlərinə qayğı göstərən texniki mütəxəssislər.

Qızıl təsərrüfatında kapitalın dəyəri aşağıdakı maddələrə istinad edə bilər.

Əvvəlcə kompüter qiyməti daimi olaraq azalır. Qızıl cütçülər də əsaslı təmir edilmiş kompüterlərdən istifadə edə bilirlər. Xoşbəxtlikdən onlar üçün, MMORPG-lər adətən aşağı donanım tələblərinə malikdirlər. Bundan sonra ölkədən ölkəyə fərqli olan internet və elektrik haqları var. Çində internet haqları nisbətən yüksəkdir - 2012-ci ilədək monopoliya olub. Daha sonra silinmiş hesabların səbəb olduğu zərərlər var - bu

xüsusi xərclər növüdür. Yeni hesabın yaradılması pulsuz deyil, qızıl cütçülər qızıl, əşyalar və xüsusilə virtual simvolları itirib. Əmək haqqı əsasən işçi xərclərinin əksəriyyətini təşkil edən adi işçilərin əmək haqqını əks etdirir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, adi Çin qızıl fermerlərinin əmək haqqı qərb standartlarına nisbətən nisbətən azdır. Biz üç tərəfdaş ilə təchizat zəncirini - təchizat tərəfində qızıl kənd təsərrüfatı şirkətini, tələb tərəfində passiv RMT istifadəçisini və bu bölmənin başlanğıcından bəri məlum olan vasitəçi valyuta serverini - götürürük.

Qızıl təsərrüfatı sənayesində pul qazanmaq üçün lazım olan iki mərhələ var. Birinci qızıl cütçü virtual valyutanı toplamaq məcburiyyətindədir. İkincisi, onu real pulla satmaqdır. Birinci mərhələ qızıl fermerin bacarıqlarından asılıdır, ikinci mərhələ isə biz artıq 1 və 2-ci fəsillərdə qeyd etdiyimiz məzənnə bağlıdır. Buna görə biz əvvəlcə virtual aktivləri əldə etdiklərini qısaca təsvir etdik və sonra valyuta məzənnəsinin dəyişməsinə diqqət yetiririk. Aşağıdakı mətn MMORPG-də virtual qızıl əldə etmək üçün əsas metodları təsvir edir. Analizin məqsədləri üçün oyunçu maddələri maksimum mənfəətlə satacaq və biz hesabladığımız tək dəyişən qızıl sikkələrdir. Demək olar ki, bütün düşmən NPCs virtual pul və ya ticarət maddələr müəyyən bir miqdar daşıyır. Təcrübəmdən bir qızıl miqdarı və arasında müsbət korrelyasiya var. Qızıldan başqa bəzi canlılar öz növlərinə aid olan əşyalar var. Məsələn bir qum basilisk adlı bir canavar ola bilər. Basilisk öldürmək üçün nisbətən sərt, oyunda bu həqiqətdir 46 səviyyəsinin təmsil edir. Bu əsasda oyunçu müvafiq miqdarda pul tapır - iki-beş gümüş sikkə mənim təcrübəmdir. Bununla yanaşı, bir sıra basililərin çoxu "qum basıbalığı ölçüsü" var, başqa heç bir növün sahibi olmayan bir maddə. Buna görə biz bu maddəni satdığımız zaman, bu maddənin qiymətinin satıldığını və əvvəllər göstərilən gümüş pulların basiliskin öldürülməsinə dair ümumi gəlir verdiyini tapdıq. Qeyd etmək lazımdır ki, bütün Basilisk kərtənkələlərinin məhsuldarlığı eyni deyildir. Digər sərvət mənbələri NPCs tərəfindən verilən araşdırmalardır. World of Warcraft mükafatı həmişə virtual pul şəklindədir və tez-tez oyunçu tez-tez bir neçə maddədən seçə bilər. Qızıl əldə etmək üçün populyar metod,

işlənmə yolu ilə aparılır. İndi əvvəlki bilikləri qızıl əkinçilik sənayesinin ümumi modelinə tətbiq etməyə çalışırıq.

3.3 Digital qızıl valyutası.

Rəqəmsal qızıl valyutası xüsusi qurumlar tərəfindən saxlanılan qızıl ehtiyatları ilə dəstəklənən elektron pul formasıdır. Dəqiqə qızıl valyutası, ya da DGC, fiziki şəxslər tərəfindən təklif olunan və qızıl külçə fiziki holdinqlər tərəfindən dəstəklənən elektron valyutadır. Hər hansı bir DGC-nin sahibləri bir-birlərini qızıl da ödəyirlər, ya da pul vahidi birləşdirirlər. Bu şirkətlərin hər biri, ya da mübadiləsi, müştəri hesablarının 100 faizini əks etdirən fiziki ehtiyata sahibdir. İlk DGC-lar 1990-cı illərin ortalarında E-Gold tərəfindən idarə olundu. Bir sıra digər valyutalar ildən etibarən, müxtəlif səbəblərə görə uğursuzluqla başlamışdır. Qızıl və qızıl valyutalarına investisiyalar uzun müddətdir ki, vahid milli iqtisadiyyatın risklərinə qarşı universallığını və zəifliyini tövsiyə etmişdir. Bir fiziki varlığa birbaşa bağlı olduğuna görə, qızıl valyutası iqtisadi böyümə və böhranlardan xilas olmaq üçün ən yaxşı uyğun gəlir. Hər hansı bir ölkənin maliyyə sistemində də bağlı deyildir. Tənqidçilər hər hansı bir qızıl dəstəklənən valyutanın milli maliyyə sistemindən çox müstəqil olduğunu iddia edirlər və beləliklə maliyyə böhranına cavab olaraq hökumətlər tərəfindən idarə oluna bilməzlər. Müstəqil fərdi şəxslər tərəfindən idarə olunan elektron valyutaların boş şəbəkəsi kimi, DGCs alıcının əlavə risk riskini təqdim edir. İdarəetmə riski, xüsusilə tənzimlənməyən inkişaf edən bir bazarda, DGC-lərə sahib olan şəxslərə xüsusi bir təhlükə yaradır. E-Gold, ilk DGC, nəticədə qurucularının online fırladaçılıq riskləri və ABŞ-ın tənzimləyici sistemindən xəbərdar olma riski ilə tanışlığına qurban düşdü. Nəhayət, ABŞ Ədliyyə Nazirliyi e-Gold-ı fərdlər arasında ödənişlər üçün bir platformadan daha çox pul ötürücüsü kimi təsnif etdi və bu təsnifat çərçivəsində fəaliyyət göstərmək üçün lisenziya ala bilmədi. Başqa firmalar rəhbərlik tərəfindən oğurluq və ya pulların yuyulması, yaxud onlayn şəxsiyyət oğrularının və digər rəqəmsal cinayətkarların cəlbədiciyinə görə müvəffəqiyyətsizdir. Müqavilənin dəyişkənlik dərəcəsi riski DGC-nin sahiblərini təhdid etdi. Qızılın dəyəri dünyanın

milli valyutalarına görə aşağı və yuxarı qalxır. Bir DGC sahibinin fiziki qızılı üçün DGC holdinqlərini geri alması halında, onların yeni tutumu ABŞ dolları ilə eyni qiymətə malik olmaya bilər, məsələn, bir dəfə. Bir çox uğursuz DGC mübadiləsi nəticəsində Bitcoin qabaqcıl olaraq yüksəlmişdir və onun istifadəçilər öz sələflərinin səhvlərindən və çatışmazlıqlarından öyrənmişlər. Bitcoin istifadəçiləri tənzimlənmədən qaçınmaq əvəzinə bir tənzimləmə çərçivəsinə uyğundur. Bitcoin bazarında fəaliyyət göstərən müəssisələr əməliyyatları diqqətlə izləmək üçün maraqlandıqlarını və tənzimləyicilərin, valyutalarının qaynaqlandığını və idarə olunmadığını müəyyən edə bilməyən operatorlara xeyirxahlıq göstərməyəcəyini öyrəndilər. Bitcoin tamamilə qaranlıq tərəfini tuta bilmədi, lakin 2013-cü ildə İpək Yolu bazarının bağlanması Bitcoin-in qanuni olduğu yolunda əhəmiyyətli bir addımdır.

4. ABŞ dolları ilə qızıl arasındakı asılılıq.

4.1 Dollar qızıl qiymətlərinə necə təsir edir.

Dollar, dünyanın ən axıçı valyutasıdır. Qızıl isə əmtəələr arasında on çox tələb olunan, digər bazarların riskli olmasında şəraitində insanların buraya maliyyə axını ilə təmin etdikləri bir vasitədir. Dollar üçün tələbin artması və ya azalması qızılın dəyişkən qiymətlərinə birbaşa təsir edir. Burada nəzərdə tutduğumuz ABŞ bondlarıdır. ABŞ bondlarına olan tələbi artdıracaqsa dollar ilə rəqabət içində olan əmtəə bazarı və ya Avropa Birliyi valyutası olan Avro tələblərində azalma və dolların yüksələcəyi düşüncəsi ilə bondlara istiqamətlənmiş şəkildə yaza bilər. Dollar, avro birlikdə hərəkət edə bilər və hər ikisində eyni cür əməliyyatlar axtarıla bilər.

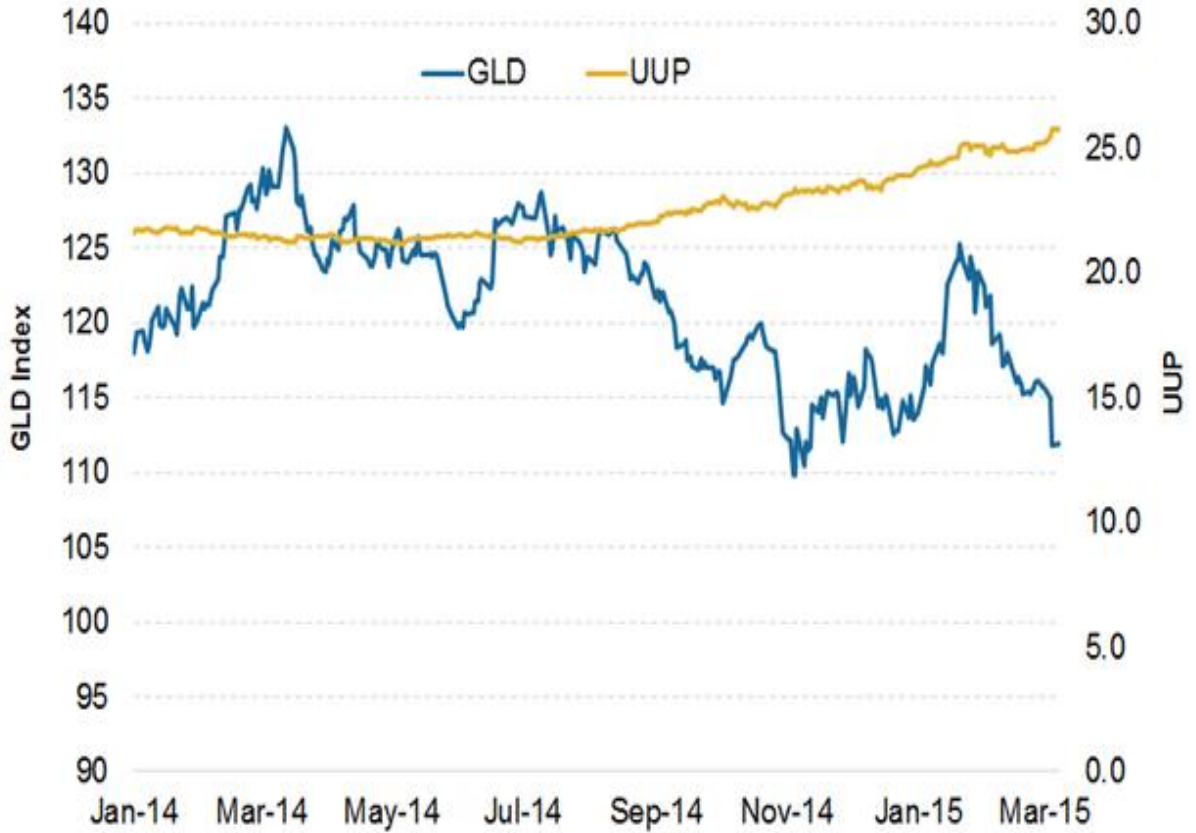
Dollar lehindəki inkişaflarda Ons/Dollar alış əməliyyatı edirsinizsə risk etmiş olursuz deməkdir. Məsləhətdir ki, Foreks ilə bir-başa dollar əsasında əməliyyatlar aparasız, Beləliklə dolların quru təsirini ortadan qaldırmış olarsınız.

Qızılın davamlı müraciəti və təsiri artan inkişaf etmiş ölkələrdə valyutanın əsas forması kimi istifadə edilməsinə baxmayaraq, sarı metal həmin valyutaların dəyərinə güclü təsir göstərməyə davam edir. Bundan başqa, valyuta ticarətinin dəyərinin və valyuta birjasının ticarət gücünün arasında güclü bir əlaqə var. Vizantiya imperiyasından əvvəl qızıl, qiymət pullarını dəstəkləmək üçün istifadə edilmişdi, yəni öz mənşəli ölkələrində qanuni tender elan edənlərdir. Qızıl 20-ci əsrin əksəriyyəti ilə dünya ehtiyat valyutası kimi istifadə edilmişdir; ABŞ 1971-ci ilə qədər prezident Nixon onu dayandırdığında qızıl standartını istifadə etdi. Qızıl standartlar buraxılıncaya qədər ölkələr sadəcə onların fiyat valyutalarının adını oxumağı bacara bilmədi; kağız pulları onların ehtiyatlarında bərabər miqdarda qızilla təmin olunmalı

idi (indi, indi də ölkələr qızıl külçə tədarük edirdilər). Qızıl standart inkişaf etmiş dünyadakı uzun müddətə düşsə də, bəzi iqtisadçılar ABŞ dolları və digər valyutaların dəyişkənliyi səbəbindən biz ona dönməliyik. Onlar pul millətlərinin miqdarını məhdudlaşdırmaq istədiklərini xoşlayırlar. Bir millətin valyutasının dəyəri onun idxal və ixrac dəyərinə ciddi şəkildə bağlıdır. Bir ölkə ixracatından çox idxal edəndə, valyutanın dəyəri azalacaq. Digər tərəfdən, bir ölkə dəqiq ixracatçının olduğu dövrdə valyutanın dəyəri artacaq. Beləliklə, qızıl ixrac edən və ya qızıl ehtiyatlarına çıxan bir ölkə, qızılın qiyməti artdıqda ölkənin ümumi ixracının dəyərini artırdıqdan sonra valyutanın gücünün artmasına səbəb olacaqdır. Başqa sözlə, qızılın qiymətində artım ticarət artığını yarada bilər və ya ticarət kəsirini ödəməyə kömək edə bilər. Əksinə, böyük qızıl idxal edən ölkələr qaçılmaz olaraq qızılın qiyməti qalxanda zəif bir valyutaya malik olacaqlar. Məsələn, qızıla hazırlanmış, öz ehtiyatlarının olmaması ilə məşğul olan ölkələr qızılın böyük idxalçısıdır. Beləliklə, onlar qızıl qiymətinin artmasına xüsusilə həssas olacaqlar. Mərkəzi banklar qızıl alanda, bu, milli valyutanın tədarükü və tələbinə təsir edir və inflyasiyaya səbəb ola bilər. Bu, əsasən, bankların qızıl almaq üçün daha çox pul tədarükünə etibar etdiyinə və bununla da fiat valyutasının artıq təmin edilməsinə səbəb olur. Bir çox insanlar bir ölkənin valyutasını dəyərləndirmək üçün yanlış bir şəkildə qızılın qəti bir proxy kimi istifadə edirlər. Şübhəsiz ki qızıl qiymətləri ilə fiat valyutasının dəyəri arasındakı əlaqələr olmasına baxmayaraq, çox sayda adamın qəbul etdiyi kimi, həmişə tərs əlaqələr deyildir. Məsələn, sənaye üçün qızıl tələb edən yüksək tələbat varsa, qızılın qiymətinin artmasına səbəb olacaq. Lakin bu yerli valyuta haqqında heç bir şey söyləmək olmaz, bu da eyni zamanda yüksək qiymətləndirilə bilər. Beləliklə, qızılın qiyməti tez-tez ABŞ dolları və ya hər hansı bir valyutanın dəyərinin əks olunması kimi istifadə oluna bilər, baxmayaraq ki, tərs münasibətlərin həqiqətən uyğun olub olmadığını müəyyən etmək üçün şərait təhlil edilməlidir. Qızıl dünya valyutalarının dəyərinə böyük təsir göstərir. Qızıl standartlar ləğv edilmiş olsa da, əmtəə kimi qızıl fiat valyutası üçün əvəz edə bilər və inflyasiyaya qarşı təsirli hedcinq kimi istifadə edilə bilər. Qızılın

valyuta bazarlarında ayrılmaz bir rol oynayacağına heç bir şübhə yoxdur. Buna görə də yerli və beynəlxalq iqtisadiyyatların sağlamlığını təmsil etmək üçün nadir qabiliyyətini izləmək və təhlil etmək mühüm bir metaldir. Qızıl əsasən ABŞ valyutasına əsasən satılır, belə ki, zəif bir dollar digər ölkələrin satış etməsi üçün daha az qızıl sərf edir. Həm də dollar dəyərini itirməyə başladığında, investorlar bu dəyəri saxlaya biləcək qızıl kimi yaxşı bir alternativ sərmayə axtarırlar. Qızılın dəyəri ABŞ dolları və ABŞ iqtisadiyyatının qüvvəsi nəticəsində dəyişir.

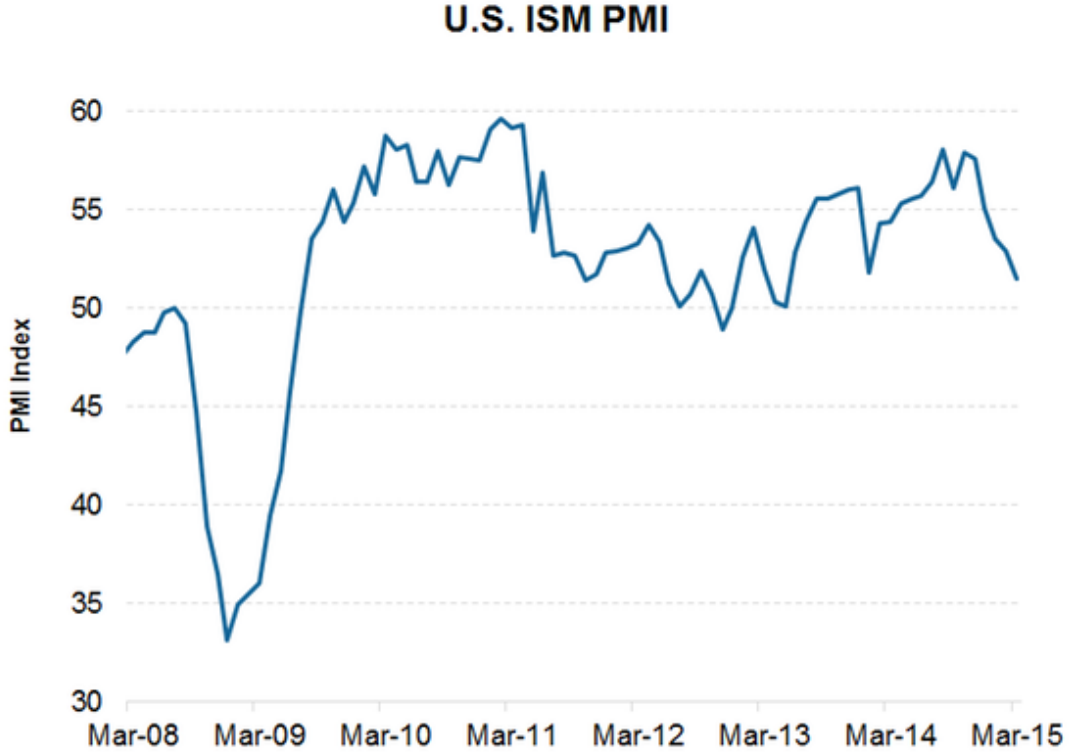
Performance of GLD versus UUP

Market Realist[®]

Source: Market Vectors, PowerShares DB

ABŞ satış menecerləri indeksləri izləmək və digər iqtisadiyyatların istehsal indekslərini, xüsusilə də ABŞ dolları ən çox təsir edən məhsullarını nəzərdən keçirməsi vacibdir. İki məlumat nöqtəsi arasındakı fərq, dolların gücünə bənzəyir. Dolların gücü, öz növbəsində, qızıl qiymətlərinin istiqamətini və qızilla dəstəklənən ETF-lər kimidir

Market Realist[®]

Source: ISM

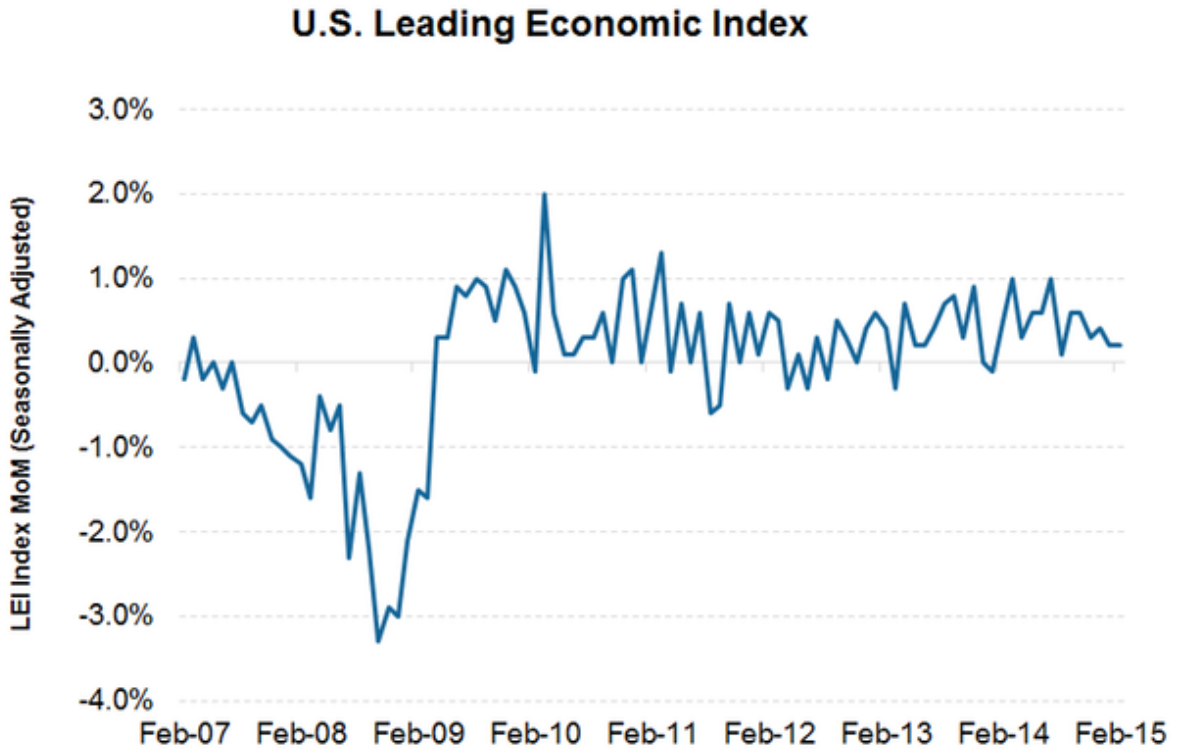
4.2 Qızıla tələb və dollardakı vəziyyət.

Qızıla olan tələb sarı metallar bazarındakı satışlar sayəsində azalır və bu zamanda risk olunduğu düşünülə bilər, bu ümumiyyətlə dolların həddindən çox dəyərli olduğu zamanlarda ortaya çıxır. Dollar indeksi 100 kimi rəqəmlərin üstələyən zaman və burada tutunduğu vaxtlarda qızıl qiymətlərində geriləmə olması ehtimal edilir. Sarı metallar bazarındakı qiymət geriləmələrinin yaşanması yüksələcəyi düşüncəsi ilə bura istiqamətlənməyi təmin edə bilər. Yalnız burada əsl təsiri olan iqtisadi mənada

yaxşılaşmaların görülməsi ilə ola bilər. Bir çox investor qızılın qiymətindəki dəyişikliklərin iqtisadiyyata təsir edə biləcəyinə inanır. Qızıl qiymətlərinin birbaşa təsiri olan bir neçə sənaye var. Lakin qızıl qiymətlərinin iqtisadi vəziyyətini əks etdirməyini əks etdirmədiyini görmək daha xarakterikdir. Qızılın qiymətləri iqtisadiyyatdakı dəyişikliklərə cavab verən bir çox yollara nəzər salaraq. Ümumiyyətlə, qızıl qiymətləri digər xarici valyutalarla müqayisədə ABŞ dollarının dəyərində dəyişiklikləri əks etdirir. Dolların güclü olmasına baxmayaraq, qızılın qiymətləri dollara bərabər olsalar da, qızılın valyutaları ucuzlaşdıqları xarici ölkələrdə qızıl daha bahalı olacaq. Tələbi kəsmək və qızıl qiymətlərinə təzyiq göstərmək, onları dollara endirmək üçün çalışır. Bunun əksinə, dollar zəiflədiyi zaman doğrudur, çünki xarici valyuta baxımından düşən qiymətlər qızılın daha çox cəlbedici olmasını tələb edir və bununla da qızılın qiymətini yuxarı yönəldir. İqtisadiyyat güclü olduqda, qızıldan başqa aktivlər yaxşı hərəkət edirlər. Səhmlər xüsusilə dəyər artacaq, investisiya tələbini qiymətli metallardan uzaqlaşdırır və gəlir əldə etməyən digər mallar. Əksinə, iqtisadiyyat zəifləyərkən ehtiyatlara və digər maliyyə aktivlərinə tələbat azalır və pul və qızıl kimi daha sabit investisiyalar kimi qəbul edilənlərə nisbətən daha çox pul çəkir.

Foreks bazarında qızıl mı yoxsa dollar mı daha çox gəlir gətirir? Bu etdiyiniz əməliyyatdan asılı olaraq dəyişə bilər. Məsələn, qızılın qiymətinin çox aşağı düşdüyünü fərz edərək, uyğun reklamlara gəldiyini görən Hindistan və Çin külli miqdarda qızıl alış əməliyyatlarını gerçəkləşdirə biləcəyini görə bilirsə bu xəbər yayılması ilə dərhal qiymətlərdə yüksəliş görə bilməyiniz mümkündür. Bu bir-başə qızıla olan tələbin artması ilə sıx bağlıdır. Təsiri 30-40 dollar və daha çoxda ola bilər. Sadəcə işin içinə dolları dəyərli saxlayan ABŞ-dan gələn müsbət iqtisadi inkişaf və ya Avropa bölgəsindən mənfiliklər gələrsə təəssüf ki, vəziyyət dolların yüksəlməsi və qızılın qiymətlərinin aşağı düşməsi ilə davam edəcəkdir.

Dollar, qızıl reklamlarında daha çox təsir etməkdədir. Çünki dünyanın ən axıcı valyutasından söhbət gedir. Qızıl istifadə edərək hər zaman məsrəf edə bilmərsiniz. USD/AZN hal-hazırda iqtisadçı rəylərinə görə 2015-ci ilin sonlarına yaxın 2.65-2.70 kimi rəqəmlərdə təxmin olunacağı istiqamətində gözləntilərə sahibdir. Geriyə çəkilmə yəni düzəltmə hərəkətləri alış üçün fürsət ola bilər. Sadəcə bunu hər dəfə dollar zəiflədiyində etməyiniz lazım olan səhv zamanlarda əməliyyata girməyiniz ilə nəticələnə bilər. Rəqəmlərin gözləntisi üzərində gəlməsi biziim valyutamız üçün müsbət inkişafdır və buradakı geriləmə ilə nəticələnə bilər. Bu zaman ərzində xüsusilədə dolların da digər valyutalara qarşı zəif vəziyyətə düşməsi vacib enmələrə səbəb olmanızı təmin edə bilər. Belə bir vəziyyətdə foreks investorları üçün qısa satış pozisiyası almaq biraz daha gəlirli olmasını təmin edir. Konfrans Board müstəqil bir araşdırma birliyidir. Hər ay Amerika Birləşmiş Ştatları üçün aparıcı, təsadüfi və laqeyd indeksləri dərc edir.

ABŞ dolları hələ dünyanın hakim ehtiyat pul vahididir və bu da fərqli ölkələrin beynəlxalq ticarətə yönəldiyi başlıca pul vahidlərindən biridir. Qızılın qiyməti və dolların gücü olduqca açıq bir tərs əlaqə var; Dollar güclü olduğunda, qızıl zəifdir və tərsi də etibarlıdır. Məsələn, 2014ün 1 Sentyabr ilə 10 Sentyabr tarixləri arasında ABŞ dolları indeksi az qala haradasa 2 bal artaraq, qızıl bazarı üçün bazarı yumşaltdı. Başqa tərəfdən, qızıl alan insanlar üçün bir satış firsəti ola bilər və bu da bəzi qiymət dəstəyi təmin edə bilər.

4.3 İnflyasiya və faiz nisbətləri.

Kağız pul ilə qızıl.

Qızıl tutmanın məşhur səbəblərindən biri, inflyasiya və pul vahidi devalvasiyasına qarşı bir riskdir. Pul vahidi dəyərlərində sarsıntı yaşanar, ancaq qızıl dəyərləri, bir ondan nə qədər ala biləcəyinə görə, uzun vədə daha sabit qala bilər. Qızıl, siyasətin xaricində bir dəyər daşdığı üçün - dünya üzərində dəyərlənər - qızıl, pullu pul vahidlərinin ortasında aşağı riskli, bərk-qatı bir sərmayə olaraq cazibədar görülür. Sərmayəçilər kağız pullarının dəyərinin düşəcəyinə inandıqları zaman qızıl götürmələri mövzusunda özlərini cəsarətləndirə bilərlər. Bənzər bir dövrdə faiz dərəcələri də qızılın qiymətinə bağlıdır. Aşağı faiz dərəcələri, istiqrazlar və sabit gəlirli digər investisiyalara alternativ olaraq qızıl seçmək üçün asanlaşdırırlar, çünki gəlirlər çox azdır və dərəcələr artdıqda əhəmiyyətli dərəcədə azalırlar. Əksinə, yüksək faiz dərəcələri qızıl kimi qeyri-gəlir gətirən aktivlərə nisbətən bağları daha cəlbedici edir və sarı metal almaq üçün borc ala biləcək investorlar üçün yüksək borclanma xərci də qızıldan daha tez quru tələb edir adi.

ABŞ federal ehtiyatları

ABŞda Federal Ehtiyatlar mərkəzi bankıdır. Çoxu ölkədə mərkəzi bankları və digər basqın olanlar arasında Avropa Mərkəzi Bankı, Yaponiya Mərkəzi Bankı və İsveçrə Milli Bankı var. Bank müvəffəqiyyətsizlikləri və nizamsız iqtisadi siyasətlər qızıl alışıni etibarlı bir liman sərmayəsi kimi görür. Bir dəfə daha, insanlar mövcud

kağız pul sistemi ilə naməlumluq yaşadığında altına axın edirlər. Bəzi sərmayəçilər, mərkəzi banklarının zənginlikdən qorunma olaraq defisellərdən keçdikləri zaman qızıl tutmanın fiziki və konkret təhlükəsizliyini seçirlər. Artan tələb, qızılın dəyərini daha da artırır.

Faiz nisbətləri

Qızıl, xəzinə bonları və ya qənaət hesabları kimi faizləri ödəməməkdədir, ancaq mövcud qızıl qiymətləri ümumiyyətlə faiz nisbətlərindəki artım və enişləri əks etdirməkdədir. Faiz nisbətləri artdıqca, insanlar digər sərmayə fürsətlərinə fond təmin etmək üçün qızıl satarkən qızıl qiymətləri yumşala bilər. Faiz nisbətləri azaldıqca, qızıl qiyməti təkrar yüksələ bilər çünki digər sərmayələrə müqayisə edərkən qızıl tutmanın daha aşağı bir fürsət xərci olduğu görülür. Aşağı faiz nisbətləri, qızıl üçün daha çox əlaqəlidir. İnflyasiya səhmlər və istiqrazlar kimi maliyyə aktivlərinin dəyərini təhdid edir və bu səbəbdən qızıl dəyərini saxlayır kimi daha cəlbedici görünür. İnflyasiya tez-tez iqtisadi iğtişaşlar zamanı müşayiət edildiyi üçün, bir çox investor geosiyasi münaqişədən sistemli maliyyə riskinə qədər dəyişən bütün çətinliklər dövründə istifadə üçün təhlükəsiz sığınacaq qoyuluşu kimi qızıla baxır. İntestorlar artıq valyutaya güvənməyincə, qızıldan dönmək təbiidir və bu da qiymətləri artırmağa kömək edir. Əlbəttə ki, bu və digər faktorların fərqli istiqamətlərdə hərəkət etməsi tendensiyası həm iqtisadi şərait, həm də qızıl bazarı arasındakı əlaqəni necə çətinləşdirir biləcəyini aydınlaşdırır. Buna baxmayaraq, qızıl bazarının necə işlədiyini qəbul edən bəzi əsasları anlamaq bilirik ki, əmtəə məhsullarında daha səmərəli şəkildə investisiya qoyun.

Nəşr-təzyiq kağızı pul

Pul genişləmə ya da QE, pul ərzini artırmaq üçün daşınan qiymət alışına istiqamətli mərkəzi bankı strategiyası üçün vasitə var. Mali təşkilatları pulla dolduraraq, Federal Ehtiyatlar kimi bir mərkəzi bankı, bankları daha çox pul borclandırmağa və pul ərzini

artırmağa təşviq etməyi ümid edir. Bu strategiyanı tətbiq edən digər mərkəzi bankları İngiltərə Mərkəzi Bankı, Yaponiya Mərkəzi Bankı və Avropa Mərkəzi Bankıdır.

Daha böyük bir pul qaynağı faiz nisbətlerini aşağı çəkər, bu da sərmayəçiləri aşağı fürsət xərci səbəbiylə qızıl götürməyə təşviq edə bilər. Abunə olarkən, bu taktika bu inflyasiyasını tətikləyə bilər, yüksələn qızıl qiymətinin bir başqa signalı, Fed, 29 Oktyabr 2014də QE-i dayandırdığını açıqladı və bu vəziyyət faiz nisbətlərinin yüksəlməsi və inflyasiyanın yavaşlaması vəziyyətində qızıl qiymətlərində aşağı istiqamətli bir nəşr-təzyiq meydana gətirə bilər, ancaq aşağı qızıl qiymətlərindən faydalanmaq üçün də uyğun bir zaman ola bilər.

Qlobal böhran

Yunanıstanda qiyamlar AB qeyri-sabitliyə səbəb olur.

Qızıl qiymətləri hökumətlərin və ya mali bazarlarının etibarını itirmədiyində yüksəlməyə başladıkları zaman, ümumiyyətlə böhran əmtələri deyilir . Dünya hadisələrinin çox vaxt qızıl qiyməti üzərində bir təsiri vardır, çünki qızıl iqtisadi ya da geosiyasi olaraq ortasında bir təhlükəsizlik qaynağı olaraq görülür. Məsələn, Rusların Ukraynaya daşınmasından sonra qızıl qiyməti, insanlar bölgədəki geosiyasi sabitlik mövzusunda qərarlı hala gəldiklərində, və digər vəziyyətlərdə, hərbi hərəkət əslində geosiyasi vəziyyətlərlə zəmanəti artırır bilər. Məsələn, qızıl qiyməti Körfəz Döyüşünün başlanğıcında yumşadılmışdı. Nəticə olaraq, siyasi xaos qızıl olaraq etibarlı bir sığınacaq olaraq daha çox maraq duyur.

Bank üçün kassa qapısı

ABŞ Mərkəzi Bankı kimi mərkəzi bankları, qızıl və kağız pullarını ehtiyatda tutur. Əslində, Amerika Birləşmiş Ştatları və bəzi Avropa ölkələri ehtiyatlarının böyük bir qisimini qızıl olaraq tutur və son zamanlarda bu ehtiyatlar üçün daha çox qızıl götürürlər . Qızıl tutan digər ölkələr arasında Fransa, Almaniya, İtaliya, Yunanıstan və

Portuqaliya var. Bu mərkəz banklar satdıqlarından daha çox miqdarda qızıl götürməyə başladığında, qızıl qiymətlərini artırır. Bunun səbəbi, pul ərzi artdıqca və mövcud qızılın daha az qıt hala gəlməsidir.

Qızıl yalnız bir hedcinq fondu və etibarlı bir liman sərmayəsi olaraq qiymətli deyil. Qızıl da ləl-cəvahirat və sənayedə istifadə edilməkdədir. Qızıl tələbinin yarısından çoxu ləl-cəvahiratdan, Çin, Hindistan və Amerika Birləşmiş Ştatları ən böyük tələbləri olan üç ölkədir. Hindistanın bəzi bölgələrində qızıl hələ bir növ pul vahidi, bir sərvət göstəricisi, əhəmiyyətli bir hədiyyə və pis zamanlara qarşı qorunma olaraq görülür. Bu tələb Hindistandakı qızıl qiymətini artırır. Qızıl, həm rəng həm də qiymətli metaldır, Çindəki bir zənginlik simvoludur və yüksələn bir Çin iqtisadiyyatı, daha çox insanın Çin qızılına xərclənəcək pula sahib olduğu mənasını verir.

İlişərin yanında, sənaye tətbiqlərdən qızıl tələbinin yüzdən on ikidə biri çıxarılmaktadır. İstehsalçılar, kompüterlərdən GPS sistemlərinə və ürək atışları kimi tibbi cihazlara qədər hər cür elektronik cihazda qızıl istifadə edirlər.

Qızıl əritmə istehsalı

Dünyadakı qızıl ərzində təxminən 165.000 mtə müqayisə et, hər il yalnız təxminən 2.500 mt qızıl çıxarılır. Bunu vizuallaşdırmaq üçün, dünyadakı bütün qızılların üç yarım Olimpik üzmə hovuzunu doldurduğunu və bu ilki istehsalın yalnız təxminən 16 metr kvadratlıq bir kub meydana gətirdiyini xəyal edin.

Yeni istehsal, cəmi ərzə müqayisə edildiyində təvazökar görünə bilər olsa da, istehsal xərcləri dünyadakı bütün qızıl xərclərini təsir edə bilər. İstehsal xərcləri artdığında, mədəncilər qazanclarını qorumaq üçün daha çox pul üçün qızıl satarlar və bu daha yüksək xərclər, minlərlə il əvvəl çıxarılmış olan qızıldan kəsilmişlərsə, mədən pul satışı zamanı gəldiyində də əks olunur.

Qızıl mədən

Arxeoloqlar, insanların ən az 5000 il boyunca mədənçilik etdiyini və qızıl arxasında olduqlarını iddia edir və bu qiymətli metal qiymətin tez-tez sarsıntı yaratmasına baxmayaraq qiymətli olmağa davam edəcək. Qızıl götürməyi planlayırsınızsa, qiymətin istehsal xərcləri, pul ərzi, maliyyə ya da geosiyasi sabitlik, rahatlıq və narahatlıq, ləl-cəvahirat və sənaye tərəfindən çıxarılan tələb və mərkəzi banklarının götürdüyü tədbirlərdən təsirləndiyini anlamalısınız . Başqa bir deyişlə, qızıl sonlu bir qaynaqdır və qlobal iqtisadi şərtlər qızılları daha cazibədar hala gətirdiyində, qızıl tələbi artar və qızıl qiyməti yüksəlir. Lakin qızılın gerçək dəyəri uzun dövr üçün olduqca sabit qalır və qiymət keçici naməlumluğu və ya sadə kurs sarsıntı yaratmadığını əks etdirirdi. Maliyyə təhlükəsizliyinizi necə hər hansı bir bazarda qoruya biləcəyinizi öyrənmək üçün SBC Qolda müraciət edə bilərsiniz.

4.4 Qızıl standartı dövrü

Tarixdə çox dərininə baxmadan, 1694-cü ildə İngiltərə Mərkəzi Bankı, qızıl banknotların qızıl pulla dəyişdirilməsini, tələb edildiyində qızıllara qeyd vermə sözü üçün dünyaya qızıl standart sistemini qurdu. Bu sistem dünya səviyyəsində qəbul edildi və məhsuldar bir iqtisadi sistem yaratmaq üçün iki yüz ildən uzun bir müddət davam etdi.

Qızıl sistemi altında, hər bir pul vahidinin dəyəri qızıl cinsindən sabitlənmiş iki pul vahidi arasındakı kursunun sabit olduğu ehtimal edilmişdir. Qızıl standart sistemi, böyük və kiçik ölkələr üzərində ortaq şəkildə çox pis ağırlıq verdi. Böyük ölkələr tərəfində, iki yüz ildən uzun müddətdir davam etməkdə olan mütləq yüksəliş inflyasiyası, bankların qızıl banklarını bağlamada mərkəz banklarının tutumundan şübhə etməsini təmin etmişdir; Nəticə olaraq, spekulatorlar qızılla dəyişdirmək üçün pul vahidləri satmağa başladılar. Bu cür spekulyativ hərəkətlər BOE də daxil olmaq

üzrə mərkəz banklarının qızılı ön planda tuturdu. Digər tərəfdən, daha kiçik ölkələr, nisbətlər xaricə çıxarıldığında faiz nisbətlərini yüksəltmək üçün çətinlik yaradıldı; Əks halda, özünü ciddi itkinlərə məruz buraxacaqdı.

Birinci Dünya Müharibəsi əsnasında, qızıl standartı sistemi bütün ölkələr tərəfindən təxirə salındı, ancaq ABŞ döyüş əsnasında qızıl standartda qaldı. Döyüş yükləri, kölgələrini döyüş borcları və hiperinflasiyaya yüklənən ölkələrdən ayırdı. Ancaq, bankların çoxu iflasla qarşı-qarşıya qaldıqlarından ən çox təsirlənən banklar oldu. Birinci Dünya Bankının mərkəzi bankları, qızıl standartı sistemini yenidən meydana gətirmək üçün əhatəli səy sərf etdilər. Əhatə edən qızıl ehtiyatları olmadan döyüş əsnasında böyük miqdarlarda pul fakturaları basılmasına baxmayaraq, ölkələr qızıl standartı sistemini yenidən qura bilərdilər. Bu gerçəklərə baxmayaraq, I. Dünya Müharibəsi sonrası dövrdə pul sabitliyin olmadığı və Birləşmiş Krallığın da daxil olduğu ölkələrin bu sistemin mənimsənməsindən imtina etdikləri görülməkdədir.

Qızıl standart sisteminin siyasi və ideoloji dəstəyinin olmamasıyla birlikdə, mərkəzi bankları siyasətlərini, xüsusilə 30-cu illərdə dünyadakı böyük çöküş dövründən sonra yenidən qiymətləndirməyə başladı. Başçı Rusevelt tərəfindən sistemdə əhəmiyyətli dəyişikliklər edildi.

Genişləyən Qızıl Ehtiyat Sisteminə Sahib Başlıca Ölkələr

Amerika Birləşmiş Ştatları 1929da bazarlar çökərkən, İngiltərə, spekulatorlar tərəfindən edilən sıx hücumların bazar qiymətlərinin üzməsinə və bazar gücləri tərəfindən təyin olunmasına bağlı olaraq qızıl standartı sistemini tərk etdi. Ölkələr qızıl standartı sistemdən imtina etməyə başladılar və digəri sistemdən də imtina etdilər.

Poundun qızıl qarşısında çöküşü ilə spekulatorlar, qızıl standart sistemdən imtina etməyi rədd edən ABŞ Federal qızıl ehtiyatlarına fokuslanmağa başladılar. ABŞ,

dünya böhranını yaxşılaşdırmaq üçün yeni addımlar atdı. Bu addımlardan biri dollar qarşısında fərziyyələri qırmaq üçün % 20in aşağısında faiz nisbətlerini yüksəltmək idi. Hökumət Fedə təzyiq tətbiq etdiyi sırada, hökumət və şirkət təhvilərinə olan faiz nisbətlerini salaraq ərzi artırmaq üçün Federal Açıq Bazarlar Əməliyyat Komitəsi (FOMC) quruldu. Sonunda Fed və hökumət, doğru yolda olmadıqlarını və bir şeyi dəyişdirmək məcburiyyətində olduqlarını dərk etdilər. Qızılın maliyyə siyasətinin pivot nöqtəsi olduğunu və sistem revizonu olmadan heç bir şeyin dəyişdirilə bilməyəcəyini başa düşdülər.

Başçı Rusevelt dövrünün başlanğıcında, qızıl standartı sisteminin yenidən nəzərdən keçirilməsi bir prioritet idi. Qızıl standartının qaldırılmasının böyük depressiyasının geri qazanılmasında kilid bir ünsür olduğunu qəbul etmək çox uzun çəkmədi. Straitevey (Straightaway), Rusevelt, dollar qiymətinin əhəmiyyətli ölçüdə aşağı səviyyələrdə sıfırlanmasıyla dollar qiymətinin qızıl qarşısında üzməsinə icazə verməsi qərarı aldı.

İkinci Dünya Müharibəsi yükləri qeyri-kafi qalırdı, o zamanlar hər ölkə çox yorucu olduğu üçün qızıl standartı sistemdən imtina etmə qərarı aldı. 1944-cü ildə, döyüşün bitməsindən əvvəl, böyük hökumətlər , pul vahidlərinin qiymətlərinin qızıl yerinə ABŞ dollarına bağlandığını ifadə edən Breton Woods razılaşmasını imzaladılar . Bununla birlikdə, bir tələb olduğunda və qızıl ons başına 38 \$ olaraq qiymətləndirildiyində, ABŞ Dolları qızıl olaraq çevrilməlidir. Maliyyə siyasətində qızıl rolun son hədəfi 1971-ci ildə Başçı Richard Nixonun qızıl standartı sistemi sonlandırmağa və petrodollar sistemi ilə dəyişdirməyə qərar verməsiylə reallaşdı . Bu tarixdən etibarən faiz nisbətləri qızılın yerini alıb götürdü və maliyyə siyasətinin ən əhəmiyyətli nöqtəsi oldu.

O zaman qızıl, Federal Ehtiyatlar maliyyə siyasətinin xaricində idi. Xəzinə Məsləhətçiliyi üçün ehtiyat varlıq olaraq əhəmiyyəti azalmamış olmasına baxmayaraq. Dünya qızıl şurasına görə, ABŞ ölkələri qızıl ehtiyatları siyahısına istiqamətləndirdi. ABŞ-ın, xəzinə tərəfindən tutulan cəmi rezervlərin 74 faizini meydana gətirən 8133,5 (12 000 000 000 ABŞ Dolları) məbləğinə sahib olduğunu ifadə etmişdir. Xəzinə, 31 Yanvar 1934-cü ildən bu yana üç yerdə dərin anbarlarda qızıl ayırmaqdan məsuldur: Denver, CO, Fort Knox, KY və Qərb nöqtəsi, NY. ABŞ ildə 209 tonla dördüncü qızıl istehsalçısıdır.

Üstəlik, qızıl nisbətinin cəmi ehtiyatların xaricində tutulduğunu düşünsək belə, başqa heç bir ölkə, yüksək nisbətdəki qızıl ehtiyatlarını deyil, Tacikistanı da tutursa, ABŞ bu siyahıda ikinci sırada iştirak edir. Burada bir sual ortaya çıxmalı, bu nə mənəni verir?

a) ABŞ, ən yüksək pul vahidinin istehsalçısı olaraq böyük miqdarda xarici pula ehtiyac duymaz.

b) Qızılın dollar ilə tərsi bir hərəkəti vardır, bunun mənası odur ki, qızıl üçün xəzinənin tələbi artdıqca, qızıl qiyməti yüksələcək və ABŞ Dolları da öz dəyərini itirəcək. Başqa bir sözlə desək, ən zəif dollar iqtisadiyyatı və daha yüksək qızıl dəyərini artırma bilər.

Avro İstifadə edən Avropa Ölkələri

ABŞ siyasətinə bənzər şəkildə, Avro dünya iqtisadiyyatı sütunlarından biri olaraq qəbul edildi. ECB-in qızıl rezervlərinin 26 faizini 504 Tona sahib olmasına baxmayaraq, AB-dəki hər ölkə ayrı bir qızıl ehtiyat saxlamaq surətiylə xəzinəsini təmsil etməkdədir. Bir ehtiyat olaraq 'Avro sat qızıl götür' forması Avro Bölgəsi ölkələri içində ortaq bir siyasətdir. Almaniya, listede 68.8 faizini təmsil edən 3377 tonla ikinci olarkən, onu 67,8 faizini təmsil edən 2451 ton ilə İtaliya izləyir. Bununla birlikdə, Kipr yalnız 33 ton, rezervlərinin 64,1 faizini təmsil etməkdədir. Fransa 2435T% 63,8, Hollandiya 612T% 63,9, Portuqaliya 382T% 59,1 və Avstriya 280T%

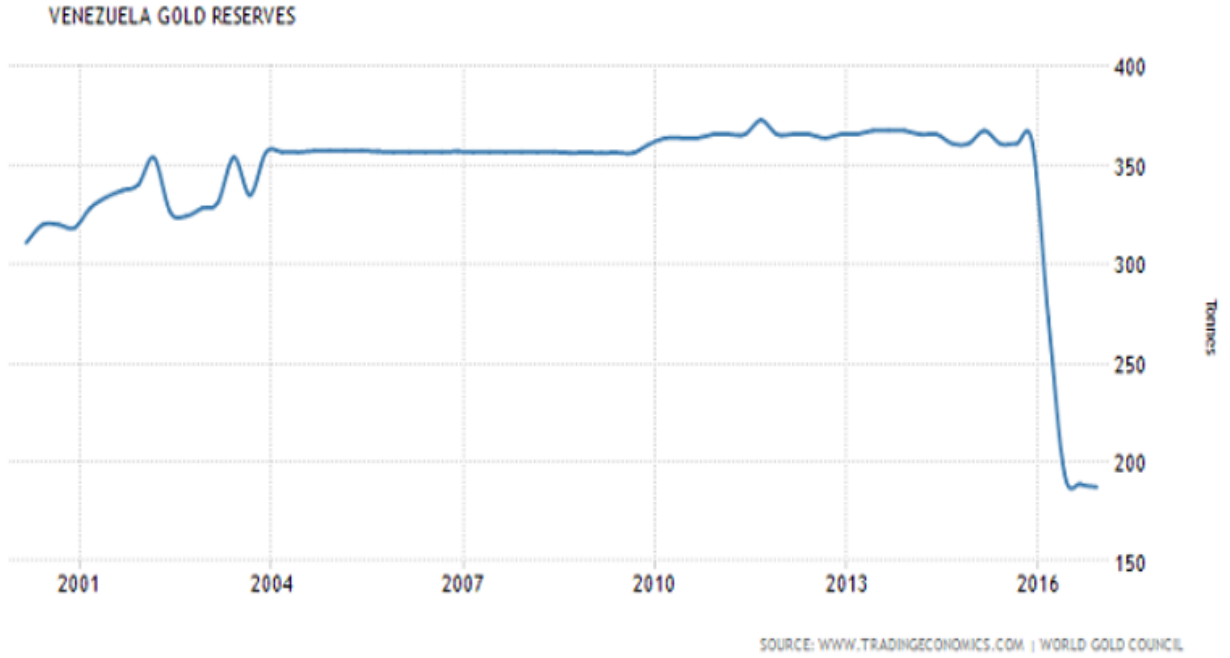
Avropa ölkələri, cəmi ehtiyatlarının (əmtəələr, pul vahidləri vs.) Yüksək qızıl ehtiyatlarını tutmaq üçün qurulmuş düsturu qoruyurlar. Qızıl standart; sistemi global iqtisadiyyatı idarə edərkən, bir ölkənin pulunu və iqtisadiyyatını nəzarət etmək üçün qızıl ehtiyatlarını davam etdirməsi lazımdır.

Ən yaxşı neft istehsalçılarından biri olan Venesuela, Qərb əleyhdarı siyasətə sahib olmağa qərar vermiş, dollar qarşılığını yüzdə 64,8ini qızıl yerinə yüzdə 50-ə endirən xarici pul vahidləri yerinə mənimsəmiş, bu rəqəm yalnız 187,5 Tonu təmsil edir.

Bu Venesuelanın planı deyildi; oktyabr/dekabr 2009da, Venesuelanın mərkəzi bankı "qızılın yenidən təşkilatlanmasını" sərbəst buraxdı. Qızıl ehtiyatlarını artırmaq üçün 10 illik bir planı vardı - maliyyə böhran və USD-ə olan güvənin azalması səbəbiylə artmağı planladıkları miqdarı bəyan etmədilər və bu il "qızıl ili" olaraq adlandırdılar. Əslində plan, ayrılmış miqdarın 2011-ci ilə qədər 355Tdən 365Tə yüksəldiyi müddət boyunca işlə/çalışdı; Yenə də, uzun bir müddət işə yaramadı. 2016-cı ildə ciddi bir böhranla qarşı-qarşıya qalan ölkə, qızıl ehtiyatlarının üçdə ikisinin 2010dan daha aşağı bir qiymətlə satılmasına səbəb oldu .

Nəticə olaraq, 2009 "Yenidən quruluşlanma" nın zərərlə satılmasından sonra satın alınan artan miqdar və Venesuela daralan iqtisadiyyat olaraq təsnif edildi. Bu araşdırmanı edərkən Venesuela modelindən öyrənəcəyimiz əhəmiyyətli dər.

1990-2017 dən bəri Venezuela qızıl ehtiyat

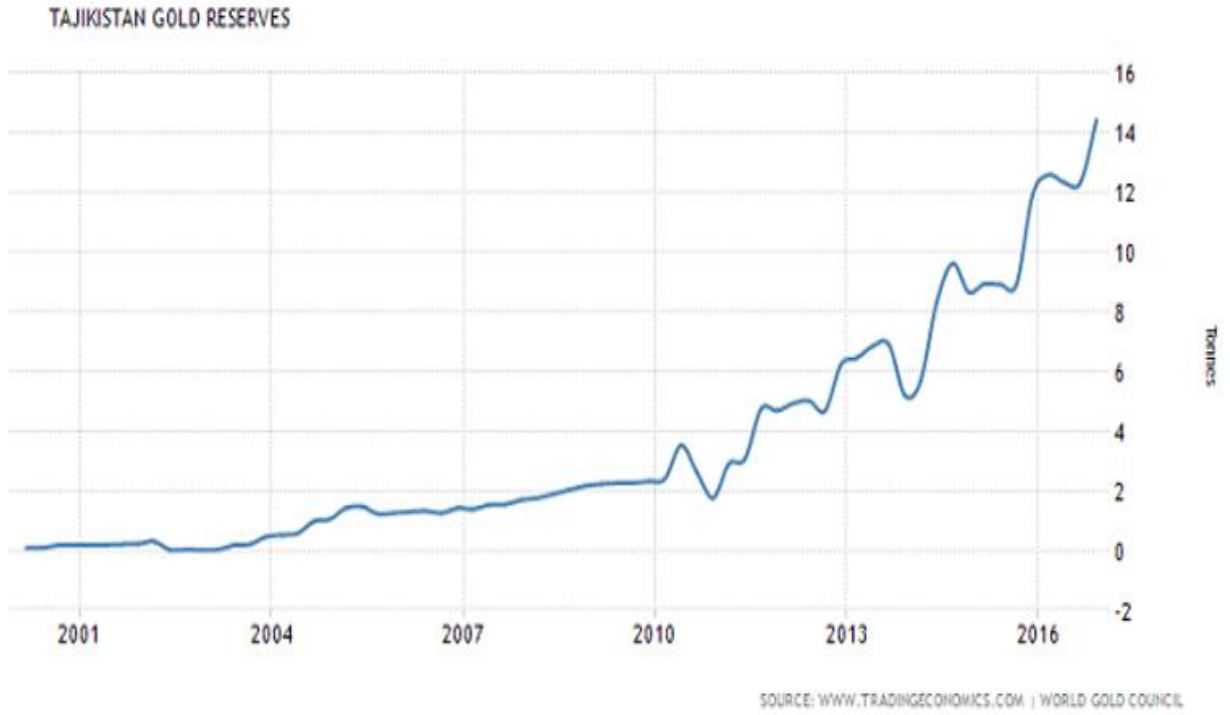

Tacikistan

Yüzdən 30-u yoxsul olan ən kasıb ölkələrdən biri olan Tacikistanın, rezervlərinin 81faizini qızıl olaraq tutduğunu və ABŞ-ın yuxarısındakı siyahının ən üstündədir. 81 faiz yalnız 14,4 Tonları təmsil edər.

Tacikistanın GSYİHi, əkinçilik məhsulları və metal ixracatına bağlı olaraq 2016-cı ildə 7,8 milyard oldu. Əslində Tacikistan, bir səbəbdən ötəri qızıla söykən/dözmür, çünki ana gəlirləri Rusiyadakı immiqrant iş qüvvəsinə güvənir və məhsullarını Rusiya, Türkiyə, Qazaxıstan və Əfqanıstan kimi qonşu ölkələrə ixrac edir.

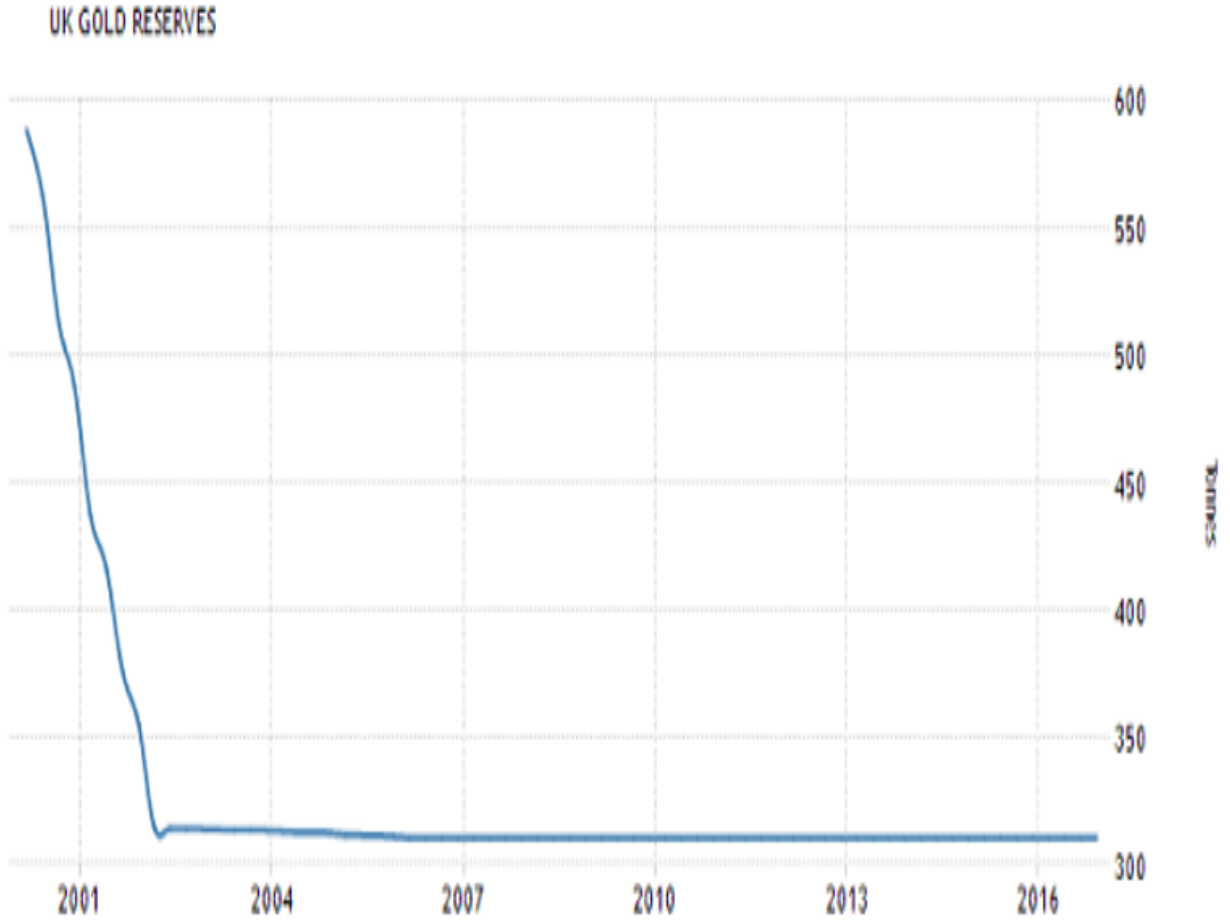
Tacikistan qızıl ehtiyatı 1998-2017

Birləşmiş Krallıq

Medalın o biri tərəfində bəzi inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların fərqli dünya görüşləri olduğu görülməkdədir. Avropanın geri qalanından fərqli olaraq, İngiltərənin fərqli bir qızıl siyasəti vardır. UK 7 qərar yeni pul vahidinə (Avro) kimi kurs səbəti tərəfindən bunun yerinə qoymaq üçün qısa müddətdə qızıl ehtiyatının böyük bir hissəsini satmaq üçün May 1999. İngiltərə qızıl ehtiyatları 1999da 590 Tondan bu gün 310 tona gerilədi və bu da İngiltərə ehtiyatının sadəcə% 8.6ını təmsil edir.

İngiltərə qızıl ehtiyatı 1999-2017

Qərar, BOE tərəfindən edilən yeni dəyişikliklərin ardından alındı. Siyasət, İngiltərənin ixracatında böyük bir eniş meydana gətirən yüksək işsizlik nisbətlerini və 90ların ortasında meydana gələn qiymət sabitliksizliyini hədəf aldı. BOE-dəki kurs hissəsi üst səviyyə idarəçisi Qraham Yonq, İngiltərə qızıl ehtiyatları siyasətinin dəyişməsi haqqında bunları söylədi: "ehtiyatda tutmaq, bazara bir miqdar borc verərək onlara geri çevrilin ortasındadır". Ancaq İngiltərə, qızıl ehtiyatlarının üçdə ikisini azaltmağa

qərar verməsinə baxmayaraq, krallıq siyahıda yüzdə 17 faizlik bir nisbətdə siyahıda iştirak edir.

Birlik bölgə

İngiltərə, Kanada və Yeni Zelandiyanın ayaq izlərini izlədi, ancaq daha aqresif. Qızılın standartı, Kanada tərəfindən 14 İyun 1853-də qəbul edildi və 1999-da Kanada Bankı qızıl ehtiyatlarını satmağa qərar verdi. Kanada və Yeni Zelandiyanı bütün qızıl ehtiyatlarından qurtaran iqtisadi səbəblər sıfır faiz olaraq naməlumluğunu qoruyur.

Avstraliya, mədəncilik ağırlıqlı olaraq sıx bir iqtisadiyyata sahib bir ölkə olub, cəmi rezervlərinin 6 faizini təmsil edən 79,9 tonluq qızıl ehtiyatını əlində tutmaqdadır. Avstraliya qızıl ehtiyatları, 1999-da 79,7 ton olan qızıl ehtiyatlarını 2017-də 79.85-ə çıxarmışdır. Ortaq zənginlik ölkələrində qızıl mədənciliyi sahəsindəki ən zəngin ölkələrdən bəziləridir və qızıl istehsalının ən böyük hissəsini bir araya gətirməkdədir. Avstraliya, 270 Ton ilə dünyanın ikinci istehsalçısıdır, Kanada 170 Ton ilə Beşinci, Cənub Afrika isə ildə 140 tonla yeddinci sıradadır. Çin, iyirminci əsrin ilk illərində qızıl örtmə yerinə qızıl standart sistemə qatılan son ölkə oldu. Çin, Çini qızıl çəkən siyasət ölkələrinə bağlayan ehtiyatlarının sadəcə 2.6 faizini təmsil edən 1842 tonluq qızıl qızılın qızıl miqdarıyla beşinci sırada iştirak etdi.

Çinin ayaq izlərində Rusiya, cəmi rezervlərinin 16 faizini təmsil edən yalnız 1645 Tonluq tutaraq, kiçilən qızıl siyasi ölkələrindən biri oldu; Bununla birlikdə, Rusiya mərkəz bankı qızıl şura tərəfindən tələb edilənlərdən fərqli rəqəmlər göstərdiyindən şübhələr Rus rəqəmləriylə əlaqədardır.

Çin və Rusiyada ləl-cəvahirat pərakəndə satışları olaraq qızıl son dərəcə məşhur və qızıl al/götürmək üçün ən ucuz yeyərlər olaraq qəbul edilənlər. Çin 455 ton ilə ilk qızıl satıcısını seçdi, Rusiya illik 250 ton üçüncü gəlir.

Qızıl ehtiyatları ilə bağlı geniş və müzakirə ediləcək bir çox mövzu var. Məsələn, qızıl ticarəti, qızıl ehtiyatları və qızıl qiymətləri arasında əlaqə olması lazımdır. Qızıl

qiymətlərinin hökumətlər üzərindəki qızıllara təsirləri nələdir? və ən əhəmiyyətli sual, xam qızılın sona çatmasından sonra nə təsiri olacaq? Ümumiyyətlə, bu mövzunun ana fikirlərini yekunlaşdırmaq istəyirəm:

Ancaq qızıl, bir mağaza dəyəri olaraq dəyərini əsla itirməz, mövcud iqtisadiyyatdakı rolu, yaşdan yaşlara fərqlilik göstərir. Öz başına bir mədən pulu olaraq başladı və daha sonra banknotların standart örtməsinə çevrildi, daha sonra tibbi və avtomobil sənayesi də daxil olmaq üzrə dövlət ehtiyatları və klassik istifadələri (ləl-cəvahirat və dəyər anbarları) olaraq istifadə edildiyində fərqli bir yol götürdü. Daha da desək, banklar və qızıl arasındakı əlaqə də fazdan faza dəyişmişdir.

Ölkələrini qızıl ehtiyat sistemi ilə əlaqədar olaraq üç növə ayıra bilərik; a) Ən çox istənən pul vahidlərinə sahib olan ABŞ və Avro Bölgəsi, ehtiyatlarını qızıl olaraq tutmaq və daha az istənən pul vahidlərinə az bir yer buraxmaq üçün heç bir yolu yoxdur. ABŞın dördüncü qızıl istehsalçısı olduğunu unutmayın. b) Birlik ölkələri kimi ortaya çıxan iqtisadiyyatlar, inkişaf üçün istifadə ediləcək ehtiyata edilmiş pulları təmizlik edərək fərqli perspektivlərə malikdir və digər inkişaf etməkdə olan ölkələr, Yaponiya və İsveçrənin ayaq izlərini izləmişlər. c) Rusiya, Çin və Hindistan kimi inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlar, bu anki durğunlaşan iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək üçün ikinci qrupun eyni fikirini qaçınılmaz bir nəticə olaraq mənimsəməkdədir.

Venezuela, bir ölkənin beynəlxalq pul sistemlərinə meydan oxuyaraq və bütün neft gəlirlərini yalnız qızıl altına alaraq, gerçəkləri görməməzlikdən gəlmək üçün israr etdiyi müvəffəqiyyətsiz siyasətin canlı bir imtahanıdır. Ölkənin 2015-ci ildə ciddi bir böhrana səbəb olmasının səbəblərindən biri, 2016-cı ildə ehtiyata qızıl qiymətinin daha aşağı qiymətlə satılması ilə nəticələndi.

Nəticə və təkliflər

Ümumiyyətlə bildirmək istərdim ki, dünya iqtisadiyyatında baş verə biləcək hər bir dəyişikliyin bir başa və ya dolaylı yollardan hər hansı bir ölkənin iqtisadiyyatına və onun milli valyutasına az və yaxud çox təsiri ola bilər. Yazdığım tədqiqat işində görüldüyü kimi tarix boyu qiymətli metallar əsasən qızıl və gümüş dünya dövlətlərinin iqtisadiyyatında və valyutasında mühüm rola sahib olmuşdur. Sonradan kağız pulların istifadəsinə başlanmasına baxmayaraq yenədə qızılın qiymət dəyişiklikləri milli valyutaya təsir edir. Və belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, gələcəkdə qızılın dünya bazarındakı dəyişiklikərdən təsirlənməmək üçün dövlət büdcəsinin müəyyən qədər hissəsini qızilla əvəz etməlidir. Çünki hal-hazırkı vəziyyət göstərir ki, qızıl həm dövlət həm də fərdi investorlar üçün dəyişikliklərə qarşı təhlükəsiz bir vasitə rolunu oynayır. Bugünün dünya bazarındakı iqtisadi vəziyyətə baxsaq görərik ki, qızılın qiymətləri yüksələ bilər nəinki azalsın. İlk olaraq bildirmək lazımdır ki qızıl qiymətli olmağı bir yana bu metal tükənən və nadir tapılan bir elementdir. Bu metalın heyvətə bir dəyərə sahib olmasının səbəbini isə hər kəsin bildiyi kimi onun tərkibinə bağlıdır. Və hal-hazırda qiymətli metalların dünya bazarındakı qiymət dəyişikliklərinin Azərbaycan manatına təsiri olub olmadığı barədə bir söz demək lazım gələrsə, mənim fikrimcə hal hazırda bu dünyada daha çox qızıl ehtiyatlarına sahib olan ölkələrin iqtisadi siyasətindən asılıdır. Məsələn ABŞ, Kanada, Çin və s. Ona görə də hər bir ehtimalı nəzərə alıb budcədəki maliyyə ehtiyatlarının bir hissəsini qızilla əvəz etmək lazımdır.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Anderson, Torben Q., Tim Bollerslev, Francis X. Diebold, and Klara Veqa, 2003: Makroiqtisadiyyatda mikro effektlər.
2. Elanlar: Xarici valyutada real vaxt qiyməti kəşfləri, Amerikanın iqtisadi baxışı (The American economic review) 93, səhifə 38-63
3. Balduzzi, Piyerluigi, Edvin J. Elton və T. Klifton Grin, 2001, İqtisadi xəbərlər və qiymət qiymətləri: ABŞ Xəzinədarlıq bazarından sübutlar, Maliyyə və kəmiyyət analizi jurnalının 36, səhifə 523-543
4. Barndorf-Nelsen və Neyl Şepard, 2004, Statistik dəyişkənlik və sıçramalar ilə güc və bipower dəyişməsi, Maliyyə Ekonometrik jurnalı 2, səhifə 1-37.
5. Barnart, Skot ,1989, Əmtəə qiymətləri üzrə makroiqtisadi elanların təsirləri, Amerika Kənd təsərrüfatı İqtisadiyyatı jurnalı 17, nömrə 2, səhifə 389-403, may, 1989.
6. Bonfim, Antoliu N., 2003, Pre-elan effektləri, xəbər təsirləri və dəyişkənliyi: Pul siyasəti və fond bazarları, Banking & Finance jurnalının 27, səhifə 133-151.
7. <https://www.bbc.com/turkce/haberler/> Qızıl nəyə görə dəyərlidir
8. <http://www.bloomberght.com/piyasalar/haber/> Qızılın geosiyasi gərginliyi
9. https://en.wikipedia.org/wiki/Precious_metal Qiymətli metallar

10. <https://www.investopedia.com/terms/p/preciousmetal.asp>